

گپ تزان

الحمد لله

اب پ ت ج
چ ح خ ذ ز ر

عبدالحق خالدة

کپ شرات

گالہ پولہ

عبدلخالق خاں

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

© بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

هن ڪتاب جا سڀ حق ۽ واسطا محفوظ آهن

گالھہ بولھہ / گپ تران

ڪتاب جو نالو / ڪتاب جو نام:

عبدالخالق خالد

ليکڪ / نوڻرڪار:

آفتاب حسين بزنجو

ڪمپوزنگ

500

تعداد / ليڪھ:

300 ڪلدار

مُلھہ / پها:

2010

سال

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

چپائيندڙ / ڻٺڪار:

هائي ٺيڪ پرنٽرز

چاپيندڙ / چاپ جاھ:

انتساب

آءِ ھي ۽ ننڍڙو ادبي پورهيو پنهنجي مرحوم والد محترم صالح

محمد عرف سولي پيڙنجو جي نالي منسوب ڪريان ٿو جنهن هميشه مونکي

سچائي، ايمانداري، چڱائي ۽ پاڻي ۽ جو درس ڏنو.

من وٽي اے کسانيس لبرائي جي جھڙ

وٽي پيس حدامري وليجہ صالح محمد (سولگ) ۽ نام

۽ کناں که آئی منامد ام راستی، ایمانداري، گهتري

۽ دست براسی ۽ درس داتگ۔

عبدالخالق خالد

ڪراچي

فهرست

سبق	صفحہ
1	25
2	26
3	27
4	28
5	30
6	31
7	33
8	34
9	35
10	36
11	37
12	38
13	40
14	42
15	43

44	مددي لفظ	16
46	ڪجهه سادا سوال ۽ جوابيه جملا	17
47	فعل	18
50	گرامر	19
56	لفظ ، معنيٰ ۽ جملا	20
58	روزاني استعمال ٿيندڙ ڪجهه ضروري لفظ	21
61	ڳڻپ	22
63	عددي ترتيب	23
64	حصا	24
65	وقت	25
66	پهر	26
67	ڏينهن ۽ مهينن جا نالا	27
68	طرف ۽ مُندون	28
69	مائٽي ۽ جا نالا	29
71	رنگن جا نالا	30
72	پاڇيون	31
73	انساني عضوا	32

75	ميون جا نالا	33
76	نباتات	34
77	جانورن ۽ چوپاين جا نالا	35
79	ساهوارن جا خاص عضوا	36
80	پکين جا نالا	37
81	پاڻي ۽ جا جانور	38
82	مصالحو	39
83	لباس ۽ زيور	40
84	مک ۽ ماکوڙن جا نالا	41
85	ريڙيون پائيندڙ جانورن جا نالا	42
85	بيماريون	43
87	پنجن آگرين جا نالا	44
88	ڳالهه ٻولهه	45
89	ماني ۽ ٻوڙ	46
90	ڪير	47
92	شاگرد	48
93	اوپر ۽ اولهه	49

95	وقت جي باري ۾	50
96	نماز ۽ زڪوات جي باري ۾	52
99	ڳالهه ٻولهه	53
101	اسڪول جي باري ۾	54
103	ڊاڪخاني جي باري ۾	55
105	ڪتاب گهر	56
107	ڪپڙي جو دڪان	57
108	مهمان	58
110	ڀاڄين جو دڪان	59
112	پڙي ۽ جي باري ۾	60
114	پاسپورٽ آفيس	61
116	جاء جي مالڪ کي جاء جي مرمت لاءِ خط	62
118	هيڊ ماسٽر کي هڪ ڏينهن جي موڪل لاءِ درخواست	63
120	دوست جي خط جو جواب	64
122	پهاڪا	65
141	بلوچي ٻولي ۽ جا. مختلف لفظ	66
151	اصطلاح	

مهاڳ

بلوچي ٻوليءَ ۽ ادب سان منهنجي وابستگي گذريل ۲۶ سالن کان آهي ۽ اوڻيهين صديءَ کان وٺي اڄ ڏينهن تائين بلوچي «ڳالهه ٻولهه» جا سوين ڪتاب منهنجي نظر مان گذريا آهن ۽ انهن مان هر هڪ ڪتاب پنهنجي خط مواد ۽ علمي اعتبار کان پنهنجي پنهنجي جاءِ تي اهميت رکي ٿو ۽ انهن سڀني ڪتابن مان هر هڪ ليکڪ جي بلوچي ٻوليءَ سان دلچسپي ۽ چاهه ظاهر ٿئي ٿو. ڇاڪاڻ ته اهو هڪ وڏي محنت ۽ جفا ڪشي جو نتيجو آهي. عبدالخالق خالد نه صرف بلوچي ٻوليءَ جو ڄاڻو ۽ تجربڪار ليکڪ آهي پر سنڌي ٻوليءَ جو هڪ استاد به آهي سائين جولڪيل ڪتاب بلوچي ۽ سنڌي «گپ تران» (ڳالهه ٻول) هڪ اهڙي ڪوشش آهي جنهن ۾ اسان کي «گپ تران» (ڳالهه ٻول) جون سڀئي ضرورتون نه صرف ڏسڻ ۾ اچن ٿيون بلڪه هن جي ترتيب ۾ به ماهرانه ۽ سائنسي درجه بندي نظر اچي ٿي. جيئن ته بلوچي ٻولي صورتخطي جي لحاظ کان اڃا تائين ڪنهن مڃيل ٻوليءَ جي صورتخطي جي جاءِ تائين نه پهتي آهي، پر تنهن هوندي به هن ڪتاب مان اها ڳالهه ٻڌري ٿي ٿي ته سائين عبدالخالق به پنهنجي شعوري ڪوشش جي ڪري

بلوچي ٻوليءَ جي صورتخطي کي ڪنهن حد تائين مڪمل صورتخطي جي صورت ۾ سامهون آڻڻ جي ڪوشش ڪئي آهي هن ڳالهه مان اها ثابت ملي ٿي ته سائين جو بلوچي ٻوليءَ سان پيار ۽ حُب آهي.

بلوچي ۽ سنڌي ٻولي جي لسانيات جو اڀياس، سنڌي ۽ بلوچيءَ ۾ ترجمي جي ڪم جي شروعات گذريل ڪجهه ڏهاڪن کان جاري آهي هن ۾ مير گل خان نصير ۽ شاه عبداللطيف ڀٽائيءَ جي ترجمي کي وڏي اهميت حاصل آهي. هن کان علاوه واجه مٿا خان مري، غوث بخش صابر، ملڪ محمد رمضان ۽ استاد گل محمد گل مليري سان گڏ ٻيا به ڪيترائي بلوچ ليکڪ آهن جن هن ميدان ۾ ڏکيا ۽ سنجيده ڪم ڪيا آهن ۽ بلوچي شاعريءَ تي به سنڌي ٻوليءَ جو سڌو سنئون اثر نظر اچي ٿو، هن شعبي ۾ به پوري طرح لکڻ جي ضرورت آهي. پر سنڌي ۽ بلوچي زبان ۾ هڪ ڳالهه ٻوليءَ واري ڪتاب جي لکڻ جي (منهنجي خيال ۾) هي پهرئين ڪوشش آهي نه صرف پهرئين ڪوشش آهي بلڪه وڏي ڪامياب ڪوشش آهي. ڇاڪاڻ ته هن ڪتاب ۾ هڪ ٻوليءَ جي بنيادي شين کي سکڻ لاءِ سڀني ضرورتن کي محسوس ڪندي شامل ڪيو ويو آهي. هن ڪتاب جي پڙهڻ سان نه صرف هڪ سنڌي ٻولي ڳالهائيندڙ، بلوچي ٻوليءَ کي سکندو پر هڪ بلوچي ڳالهائيندڙ به سنڌي ٻولي کي سکي سگهندو. هن ڪتاب جي وڏي

خوبي اها آهي ته هن ۾ بيشمار لغت (lexicon) استعمال ڪئي وئي آهي. جنهن سان واجه عبدالخالق جو سنڌي ٻولي ۽ ٽي دسترس نظر اچي ٿو. هن ڪتاب جي آخري سبق ۾ سائين جن بلوچي اصطلاح سڪارڻ جي سٺي ڪوشش ڪئي آهي پر جي هي سبق وڌيڪ ڊگهو هجي ها ته پڙهندڙ جي علمي ڄاڻ به وڌي ها پر ائين ڪرڻ سان شايد ڪتاب جو سائز وڌي وڃي ها، ڇاڪاڻ ته هي ڪتاب عام ڳالهه ٻولهه جي ڪتابن کان ڪجهه وڌيڪ ذخيرو رکي ٿو. آخر ۾ مان عبدالخالق خالد کي لک مبارڪون چوان ٿو ۽ اميد رکان ٿو ته هوسنڌي ۽ بلوچي ٻولي ۽ جي تعلق ۽ مائٽي ۽ جي هن ڪم کي اڃا به اڳتي وڌائي ڇاڪاڻ ته هي شعبو بلڪل خالي آهي خاص طور تي حضرت شاه عبداللطيف ڀٽائي ۽ بلوچي ٻولي ۽ ادب جي تعلق جي حوالي سان اڃا تمام گهڻو ۽ سنجيده ڪم ڪرڻ گهرجي ۽ مان اميد ٿو رکان ته هن ڪم کي عبدالخالق خالد ڪري سگهي ٿو ڇاڪاڻ ته هن وٽ ڄاڻ، نيڪ نيتي ۽ وقت به آهي، ۽ وري جذبو ۽ شوق به. الله سائين هن کي وڌيڪ تندرستي ۽ سلامتي عطا فرمائي، ڇو ته بلوچي ٻولي اڄ نادان دوستن جي هٿن ۾ عاجز ۽ لاچار آهي، عبدالخالق خالد جهڙي نيڪ دل ليکڪ جي ڪوششن جو منتظر آهي، مان هڪ ڀيرو ٻيهر اهڙي بيمثال ڪم جي مڪمل ڪرڻ تي واجه عبدالخالق خالد کي

پنهنجي دل جي اٿاھ گھراين سان مبارڪ باد چوان ٿو.

بلوچي زندگيءَ آباد بات

بلوچستان سبز ۽ ٺاراب بات

پروفيسر صبا دشتياري

ڪراچي.

آچر ۲۸ جنوري ۲۰۰۸ع

پیشگال

بلوچی زبان ء لہذا تک ء گوں من خوشگس پیست ء شش سالان گونا ء تہوز دھی
 قرن ء ہگر دانکہ روج مروچی سداں بلوچی ”گپ ءثران“ ء کتاب چہ منی نظر ء
 خوشگ انت ء چہ ایاں ہر کتابے وتی سیاہگ ء زانتکاری ء حساب ء وتی منٹ وت
 انت ء چہ کتاباں ہر نیسو کے گوں بلوچی زبان ء ء حب ء حد ونا کی ظاہر بیت کہ
 گوں سکیں مخت ء ہیدر پچی ء مد ء آسرا نت۔ واجہ عبدالخالق خالد کہ نہ ایوکا بلوچی
 زبان ء یک گتہ ء تجربہ کاریں نیسو کہ انت بلکیں سندھی زبان ء ہم یک استادیں
 زانتکاریں۔ واجہ ء ہشتہ کتلیں بلوچی سندھی ”گپ ءثران“ ء کتاب یک شخص
 کوشتے کہ آئی ء تہ ء مارا گپ خانی کتاب ء درہیں لوٹ ء گزر نہ ایوکا کندگ ء
 کانت بلکیں ایٹی ء رد ء ہندی ہم سا کی رہندی ء تعلیمی شیواری ء پیش
 داریت۔ گز کہ بلوچی زبان ء سیاہگ ء ہشتہ رہندی وتی سرجمیں درو شم ء سر نہ بونگ
 بلے کتاب ء چہ ہمے پذیر بیت کہ واجہ عبدالخالق ء پہ گیگ ء نور بلوچی
 زبان ء سیاہگ ء یک سرجمیں درو شمیں بکشا گیگ ء شعوری ء سخی کوشت گریگ ء
 ایٹی ء چہ واجہ ء گوں بلوچی زبان ء دل دوستی ء شون رس ایت۔

چوناہا بلوچی ء سندھی ء لسانیات مطالعہ ء چہ سندھی ء بلوچی ترجمہ ء کار ء دیر انت

کہ بچے بونگ کہ ایشی ء تہء میرٹھل خان نصیر ء شاہ عبداللطیف ء ترجمہ یک بلاہیں
 کشادکاری انت ء ایشی ء ہمراہی ء واجہ ء مٹھا خان مری ، غوث بخش صابر ، ملک محمد
 رمضان ء استاد گل محمد گل ملیری ء ہمراہی ء دگہ بازی بلوچ قلمکاراں سک گران ء
 سنجیدگیں کارگرنگ ء بلوچی شاعری ء سراسندھی زبان ء ہم سک چکیں اثر مارا
 رگدگ ء کانت کہ ایشی ء سرا ہسگ پکار انت بلے سندھی ء بلوچی زبان ء یک
 کپ ء خانی کتابے ہسگ ء (منی حیالی) ء اولی کوشش انت نہ ایوکا کوشش
 انت بلکیں سکیں کامیابیں کوشش انت پرچا کہ ایشی ء تہء یک زبانے ء بنیادی
 چیزاں ہیل کنگ ء درہیں ضرورت مارگ ء چارگ ء ہوار کنگ بونگ انت۔ چرے
 کتاب ء نہ ایوکا یک سندھی زبان زانو کے بلوچی دربرت کنت بلکیں یک بلوچی
 زبان ء زانو کے سندھی زبان ء ہم دربرت کنت۔ اے کتاب ء مستریں ء بے
 میں جوانی ایش انت کہ ایشی ء تہء بے حساب لغت (lexicon) کارمرز کنگ
 بونگ کہ چریشی ء واجہ عبدالخالق ء سندھی ء بلوچی زبان ء سرء دزری ء شون رس ایت
 اے کتاب ء کڈی درء واجہ ء بلوچی گالبدانی شوندری ء زبری کوشش کرنگ
 اے دراگاں دراجر بوتیں گڑاوانوک ء زانت ء زانگ گیش بونگ ات بلے اے پیم
 کنگ ء بلکیں کتاب سک زنڈ ء مزن بونگ ات چوناہا عام زبان ہیلکاری کتابانی
 مقابلہ ء اے کتاب زنڈ ء مخیم انت۔ کڈ سرء من واجہ عبدالخالق خالد ء مبارک بات
 کشاں ء امید کشیں کہ آسندھی ء بلوچی ء زبان ء سیادی ء تعلق ء سچار کنگ ء

اے کارۂ انگت دیما بہ بارت پر چاکہ اے پڑ پہکۂ حورک انت حاصل کن شاہ
 عبدلطیف بھٹائی ۽ بلوچی زبان ۽ ملہز انک ۽ سیادی ۽ حوالہ ۽ دینگا باز بنجید گیس کارکنگ
 لوٹ ایت ۽ من جزماں کہ اے کارۂ ایو کا عبدالحق خالده گت کنت کہ آئی ۽ کرۂ
 زانت ہم اُست ۽ دستکی ہم ۽ دھد ہم اُست جذبہ شوق ہم۔ خدا آئی ۽ گیشتر
 جاندرامی ۽ ڈڈی بہ دنت کہ مروچی بلوچی زبان کہ نادانیں دوستانی دست ۽ بڑگ
 ۽ بے دار انت عبدالحق خالده ۽ ہمیں دلپاکیں قلمکارے ۽ جہدانی ودار پگ
 انت۔ من یک برے پداچو شیں بے مٹ ۽ دروریں کارے ۽ سرجم کنگ ۽ ولجہ
 عبدالحق خالده ۽ چہ دل ۽ جہلانگی ۽ مبارک بات کشاں۔

بلوچی زبان زندگ ۽ آباد بات

بلوچستان سبز ۽ شاداب بات

پروفیسر صبا دستگیری

کراچی۔

یکشنبہ ۲۷ جنوری ۲۰۰۸ء

۾ آکر

بلوچي ٻولي تاريخ ۽ هئيت جي لحاظ کان تمام قديم ٻولي آهي، هي ٻولي قديم زماني کان ڳالهائي وڃي ٿي پر سندس صورتخطي نه هئڻ ڪري بلوچي ٻوليءَ جي صورتخطيءَ ۾ لکيل تمام گهٽ ڪتاب ملن ٿا. بلوچي ٻوليءَ جي اديبن، ليکڪن، محققن، عالمن ۽ ٻوليءَ جي ماهرن جي تمام گهڻي ڪوشش بعد هڪ صورتخطي جوڙي ويئي. انهيءَ صورتخطي جي جڙي راس ٿيڻ بعد ڪجهه ڪتاب ان ٻوليءَ ۾ لکجن ۾ آيا پر پوءِ به بلوچي ٻوليءَ جو ادبي خزانو ٻين مڃيل ٻولين جي مقابلي ۾ خالي آهي.

جناب عبدالخالق خالد (جيڪو پاڻ سنڌي جو هڪ سٺو استاد پڻ آهي)

ڪتاب »گپ تران« (بلوچي سنڌي ڳالهه ٻولهه) جيڪا ٻن ٻولين تي هڪ ئي وقت ۾ ترتيب ڏيئي لکيو آهي. بلوچي ٻوليءَ جي لفظن کي نهايت سهڻي انداز، سولي ۽ عام فهم سنڌي ٻوليءَ ۾ معنيٰ ۽ مطلب سمجهايو آهي. آءٌ سمجهان ٿو ته هي ليکڪ جي هڪ وڏي ڪوشش آهي. لکڻ جي انداز ۽ سمجھائڻ جي طريقي مان اها خبر پوي ٿي ته ٻنهي ٻولين تي مڪمل دسترس حاصل اٿس. ان کان سواءِ بلوچي ٻوليءَ جا لفظ، اصطلاح، جملا، گرامر ۽ ٻيا ڪن ڪي سنڌي ٻوليءَ سان ڀيٽ ڪري هڪ نهايت صحيح انداز ۾ معنيٰ ۽ سمجھائي ڏني آهي.

ليڪڪ ڪي جس هجي ته هن بلوچي ٻولي ۽ جي انهن مڙني صنفن کي
شامل ڪيو آهي جن جي پڙهڻ سان پنهي ۽ ٻولي ۽ (بلوچي ۽ سنڌي) جا
ڳالهائيندڙ ان کي پڙهي ۽ سمجهي سگهندا.

آخر ۾ آءٌ ائين چوندس ته سندس اهو جذبو ۽ محنت مانائتو ۽ تعريف
جي لائق آهي. اميد اٿم ته ليڪڪ جي اها محنت ۽ ڪوشش بلوچي ٻولي ۽ جي
ادب ۾ واڌاري جو سبب بڻجندي.

پروفيسر عبدالستار بلوچ

سربراھ سنڌي شعبو

گورنمنٽ ڊگري ڪاليج مراد ميمڻ

ملير ڪراچي.

۴ مئي ۲۰۰۸ع

اڀياس

بلوچي ٻوليءَ تي گذريل ڪجهه صدين کان ڪم ڪيو ويو آهي. اڻويهين صديءَ ۾ انگريزن هن ڌرتيءَ تي حڪمراني ڪئي، انهيءَ وچ ۾ ڪيترن ئي انگريز ليکڪن بلوچي ٻوليءَ تي ڪم ڪيو آهي، جنهن جو مثال ميجر اي موڪلر آهي، جنهن بلوچي »گرامر« ترتيب ڏنو. هن هن ڪتاب ۾ مڪمل بحث ڪيو آهي. انهيءَ کان سواءِ ٻيا به ڪيترائي ڪتاب ترتيب ڏنا ويا. جيئن مسٽر لانگ ورٿ ڊيمز ڪتاب »ٻاپولر پوئٽري آف بلوچيز« ترتيب ڏنو. اهڙي طرح ٻين به ڪيترن ئي محققن ڪم ڪيو، پر انهن سڀني ڪوششن کانپوءِ به بلوچي ٻوليءَ جي جهولي خالي آهي. بلوچي ٻوليءَ جو نئون دور اٽڪل ۶۰ سالن تي مشتمل آهي، انهيءَ دور ۾ بلوچي ٻوليءَ تي گهڻو ڪم ڪيو ويو آهي، خاص طور تي بلوچي ٻوليءَ جي صورتخطيءَ تي گهڻو بحث ڪيو ويو آهي. انهيءَ باري ۾ ڪيترائي مضمون لکيا ويا، اهو دور بلوچي ٻوليءَ لاءِ هڪ تعميري دور هو، پر اڃا تائين انهيءَ جو خاطر خواهه نتيجو نه نڪتو.

۱۹۶۰ع ۾ سائين سيد ظهور شاه هاشميءَ ڪتاب »بلوچي ٻنگيجي«

ترتيب ڏنو جنهن ۾ سائينجن بلوچي ٻوليءَ جي الف ب کي ۲۵ آڪرن تي

ترتيب ذنوب، جيشن:

ا، ب، پ، ت، ٹ، ج، چ، د، ڈ، ر، ژ، ز، ث، س، ش، ک،

گ، ل، م، ن، و، ه، ع، ی، ے۔ انہی ۷ کان علاوہ عربی صورتخطی

ث، ح، خ، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، غ، ف، ق. جي متعلق چيو

اٿس ته اهي آڪر صرف نالن جي لاءِ استعمال ڪيا وڃن. جنهن تي سائينجن جي

اڪثر مُريدن عمل ڪيو، پر ڪجهه مريدن انهن آڪرن کي نالن جي لاءِ

استعمال نہ ڪيو. انهيءَ دؤر ۾ بلوچي ٻوليءَ تي گهڻو ڪم ڪيو ويو هو ۽ ٽي

رہیو بہ آھی۔ ۱۹۸۱ء میں سائین خیر محمد ندوی ؒ کتاب «بلوچی معلم» ترتیب

ڏٺو، جنهن ۾ سائينجن بلوچي صورتخطي ۽ لا ۳۸ آڪرن جو ذڪر ڪيو آهي.

سائين عبدالقيوم بلوچ پنهنجي ڪتاب «بلوچي ٻوميا» ۾ بلوچي ٻوليءَ جي ۳۱

آڪرن جو ذڪر ڪيو آهي. انهيءَ کان سواءِ ٻين به ڪيترن ئي ليکڪن بلوچي

صورتخطيءَ تي ٻن ڪم ڪيا وڃن ٿا، هتي مڃڻي جو ذڪر ڪرڻ ضروري نه

آهي. سائين عبدالخالق خالد جي لکڻ جي انداز کي ڏسندي ائين محسوس ٿو

ٽٽي ته سائينجن سائين ظهور شاه هاشمي ۽ جي ٻوٽواري ڪري رهيا آهن، پر اُهي

صورتيخطي ۽ جي حوالي سان سائين ظهور شاه هاشمي ۽ جي ۲۵ آڪرن سان

اتفاق نٿا ڪن. اُهي اکر جيڪي ظهور شاه هاشمي ۽ نالن لاءِ استعمال ڪرڻ لاءِ

چيو آهي، عبدالخالق خالد انهن اکرن کي مستون سڌو صورتخطي ۽ ۴ شامل

ڪيو آهي، جيئن سائين خير محمد ندوي ۽ ڪيو آهي. جيستائين ڪو بلوچي
 ٻوليءَ جي صورتخطي ۽ لفظن لکڻ جو طريقو مڃايل نه آهي مان سمجهان ٿو
 ته اها هڪ سٺي ڪوشش آهي.

بلوچي ۽ سنڌي زبان جي سکڻ لاءِ هن کان اڳ اهڙا ڪتاب نه لکيا ويا
 آهن. مان سمجهان ٿو ته انهيءَ باري ۾ اهو پهريون ڪتاب آهي. عبدالخالق
 خالد جنهن محنت ۽ جذبي سان اهو ڪتاب ترتيب ڏنو آهي، انهيءَ لاءِ مونکي
 ٻيو وڌيڪ ڪجهه لکڻ جي ضرورت نه آهي. سندن ڪيل محنت پاڻ چوي ٿي ته
 هنن وڏي جفا ڪشيءَ سان اهو ڪتاب ترتيب ڏنو آهي.

مان ذاتي حوالي سان سائينجن جي جدوجهد ۽ محنت جو دل جي
 گهراين سان قدر ڪريان ٿو ۽ ڏئي سگهري ڪان دعا گو آهيان ته سائينجن
 کي هميشه صحت بخشي، جيئن اهي لکڻ پڙهڻ جي ميدان ۾ پنهنجي منزل تي
 ڪاميابي سان پهچي سگهن. آمين!

دعا گو

اسلم رحيم دشتياري

اولڊ ٿائو وليج گڏاپ ٿائون،

ملير ڪراچي

اربع ۲۷ مئي ۲۰۰۸ع

منهنجي نظر ۾

محترم و اچو عبدالخالق خالد بهترين استاد هجن سان گڏوگڏ هڪ ڄاڻو ليکڪ به نظر اچن ٿا چو ته سائين ۽ جن جي ڪتاب »گپ تران« (ڳالهه ٻولهه) بلوچي سنڌي لکڻ جي ڪوشش قابل تعريف آهي. منهنجو سائين جن کي مشورو آهي ته سائين ۽ جن پنهنجو سنڌي ٻولي ۽ ۾ مطالعو وڌائين جيئن سائين ۽ جن کي سنڌي زبان ۾ ڪنهن به قسم جي ڪتاب لکڻ ۾ ڪا به تڪليف پيش نه اچي. سائين ۽ جن بنا ڪنهن علائقي تعصب ۽ فرق جي ڪن دوستن سان ملاقاتون ڪن ۽ انهن کان سنڌي ٻولي ۽ جي بابت مڪمل ڄاڻ حاصل ڪن. سائين ۽ جن پنهنجو ڪتاب »گپ تران« (ڳالهه ٻولهه) جيڪڏهن ڪنهن ڄاڻو علمي دوستن جي نظرن مان گذارين ته اڃا وڌيڪ بهتر ٿيندو. آءٌ سائين ۽ جن جو نهايت ئي ٿورائتو آهيان جو سائين ۽ جن مون جهڙي گهٽ علم رکندڙ کي ان لائق سمجهي پنهنجي ڪتاب »گپ تران« (ڳالهه ٻولهه) جي سنڌي لفظن جي اعرابن جي درستگي ۽ منهنجي حوالي ڪيو. جيڪڏهن مان کان اعراب جي درستگي ۽ ۾ ڪي به غلطيون ٿيون هجن ته معاف ڪندا ۽ مونکي انهن غلطين کان آگاه ڪندا ته جيئن هميشه لاءِ

منهنجي به اصلاح ٿي پوي.

احمد نواز ايڇ. ايس. ٽي

ايم. اي (انگريزي)، ايم. اي (اردو)،

ايم. ايد، ايل. ايل. بي

غازي ٿاڻون، ملير، ڪراچي

خميس ۲۸ مئي ۲۰۰۸ع

منی خیال

ولجہ عبدالخالق خالدؒ ہمنچو جہدؒ محنت پہ بلوچی زبان ء کرنگ ایش ساڑاھگی
 کارانت، چئی ء کہ اے وڑیں کتاب ء چاپ کنگ ء بزانت وتی زبان ء گوں
 دکہ زبانے ء ہجار کنائینگ انت۔ اے اولی کتاب انت کہ گوں سندھی زبان ء
 ہمرائی ء پہ زبان ء ہیل کنگ ء نوشتہ کنگ بوتگ۔ من بازیں اردو بلوچی زبان ء
 کپ ترانی کتاب دیکھاں بلے اے کتاب چہ ہا ذرہیں کتاباں کیشتر وزن
 دار انت۔ من ولجہ عبدالخالق خالدؒ چشیں بے منیں کارے ء سرجم کنگ ء مراد
 بات کشاں، ء من چہ ولجہ حداء دعالوٹاں کہ آ ولجہ ء را کیشتر ہائی ء محمت بدنت
 تاں کہ آ بلوچی زبان ء خدمت بہ کنت۔

بلوچی زبان سبز میز ر بات۔

عبدالجبار غریب

پنج شنبہ ۱۵ مئی ۲۰۰۸ء

پنهنجي پاران

ڪنهن به ڪم جي شروعات ڪرڻ لاءِ نيڪ نيتي ۽ ارادي جي پنهنجي شرط آهي ۽ هن ڪتاب جي نسخي کي ڪتابي صورت ۾ لکڻ جو منهنجو ڪو به ارادو نه هو. سن ۱۹۹۷ع ۾ جڏهن منهنجي هڪڙي دوست پنهنجي ڪنهن مهمان لاءِ سنڌي ۽ بلوچي ڳالهه ٻولهه جي ڪتاب جي آڇ ڪئي، ته مون اُن زماني ۾ اهو جواب ڏنو ته هن مضمون تي ڪو ڪتاب لکيل نه آهي. منهنجي اُن دوست مون کان اها گهر ڪئي ته آءٌ ”هڪ قلمي نسخو تيار ڪري اُن کي ڏيان، ۽ جڏهن مون اهو نسخو لکي تيار ڪري اُن دوست جي خدمت ۾ پيش ڪيو ته اُن اهو چئي جواب ڏنو ته هن وقت منهنجو مهمان هتي موجود نه آهي ۽ جڏهن ايندو ته جڏهن اهو نسخو مون کان وٺندو. بهر حال ڪجهه ڏينهن کان پوءِ منهنجو پيو دوست عظيم دهڪان مون وٽ ملڻ لاءِ آيو هو جنهن هن نسخي کي ڏسي پسند ڪيو ۽ هن جو ذڪر محترم استاد پروفيسر صبا دشتياري وٽ ڪيائين، ۽ استاد جن هن نسخي جو باريڪ بيني ۽ سان مطالعو ڪري، ڪجهه ڪتابن جي ڏسڻ جو مشورو ڏنو. مان ٿورائڻو آهيان محترم استاد پروفيسر صبا دشتياري جو جنهن مون کي هن باري ۾ مثبت مشورو ڏنو، ۽ مان ٿورائڻو آهيان انهن دوستن جو جن هن ڪتاب جي نسخي کي ڏسي سندس

اعرابن، تذڪير عثمانيٿ جي ڪمزورين کي درست ڪرڻ ۾ منهنجي مدد ڪئي
هن سلسلي ۾ استاد عبدالرحيم، استاد گل محمد گل، استاد اسلم رحيم، استاد
عبدالحميد، استاد احمد نواز، استاد مولانا عبدالرحمن، استاد امير بخش، استاد
پروفيسر عبدالستار بلوچ ۽ استاد پروفيسر صبا دشتياري، هنن سڀني دوست ۽
استادن پنهنجي علمي ڄاڻ مطابق هن ڪتاب جي نسخي کي انفرادي حوالي
سان جانچ ڪري منهنجي حوصله افزائي ڪئي آهي مان سمجهان ٿو ته هن
ڪتاب جي تياري ۾ هنن دوستن جي حوصله افزائي نه هجي ها ته شايد هي
ڪتاب تڪميل تي نه پهچي. آخر ۾ مان سڀني دوستن جو ٿورو مڃي اها اميد
رکنديس ته پڙهندڙ هن ڪتاب جي مدد سان سنڌي ۽ بلوچي ٻوليءَ کي بهتر
سمجهي سگهندا، ۽ ڪتاب ۾ رهيل ڪمزورين ۽ ڪوتاهين جي باري ۾ پنهنجن
نيڪ رايي ۽ مشورن سان نوازيندا.

عبدالخالق خالد

ڪراچي

۷ جون ۲۰۰۸ع

اولی درونت سبق پھریون

آب

ا ب پ ت ث ث ج چ
 ح خ د ڈ ذ ر ژ ز ث
 س ش ص ض ط ظ ع غ
 ف ق ک گ ل م ن ن
 و ہ ء ی ے

روئي ڌرونت سبق پيو

اعراب

زير، زير، پيش ۽ جزم کان سواءِ اوشت (˙) جو نشان به بلوچي ٻوليءَ جي صورتخطيءَ ۾ نشانيءَ طور استعمال نٿي ٿو. اوشت (˙) جو نشان به هڪ طرح جو ملائيندڙ يا جزم آهي پر هن نشان کي لفظ جي شروع واري آڪرتي لکبو آهي جيڪو ٻئي آڪر سان ملائي پڙهيو آهي، يعني پهرين آڪر کي ملائيندڙ لفظ جي شڪل ۾ پر ٻئي آڪر سان ملائي پڙهيو آهي.

مثال طور:

ٿرند ٿرند (Trund) تيز

گرنند گرنند (Grand) گجگور

هن کان سواءِ اعرابن ۾ ٻيو نشان اُبتو پيش (ˆ) استعمال ڪيو ويندو آهي، جيڪو بلوچي ٻوليءَ جي لحاظ کان واو (و) ۽ پيش (ˆ) جو درمياني آواز هوندو آهي.

مثال طور:

رؤت (رووت) آندڙا

رؤل (رول) رؤل/رمتو

سهي ڌرونت سبق ٿيون

ءِ ، ءِ ، ءِ جو استعمال

«ءِ» اضافت جي لاءِ استعمال ٿئي ٿو. يعني «جو، جي ۽ جا» جي لاءِ استعمال

ٿئي ٿو. مثال طور:

شڪيل جو هيءُ	فڪيل ۽ پٽ
هن جي ڪٿون	آئي ۽ گوک
گلاب جو گل	ڳاٺ ۽ پٺن
ڪهر جي مٿان	ڪس ۽ سرءُ
هن جو ڪٿي آهي؟	ايشي ۽ گجرات؟

«ءِ» بطور «ڪي، جو، هر» لاءِ استعمال ٿئي ٿو.

مثال طور:

هن کي ڏي	آئي ۽ پڌري
منهنجو/منهنجي ڪٿي اڃ	مٺي ۽ پيار
پنهنجو/پنهنجي ڪٿي وڃ	وڌيڪ ۽ ٻيو

ايشء بگش   هن ڪي چنو
 ڪورچاٽء   آنڌي ڪوهه
 حيدرآبادء   حيدرآباده

«ء» ڪنڊيندڙ آهي جيڪو حرفِ عطف طور استعمال ٿئي ٿو.

مثال طور: جميلءُ خليل
                                 جميل ۽ خليل
                                 زمينءُ آسمان
                                 اُپ ۽ ڌرتي
                                 هزگارءُ نيزگار
                                 امر ۽ غريب
                                 نرءُ مادگ
                                 نر ۽ مادي

چارمي درونت   سبق چوٿون
 لهراني ردءُ بند   لفظن جي جوڙجڪ

ڪن به هن يا هن کان وڌيڪ آڪرن جي ميڙ ڪي اعرابَ (زير، زير،

پيش يا جزم) لڳائجي ۽ جن مان مطلب حاصل ٿئي ته آڪرن جي اهڙي ميڙ ڪي
 لفظ چنبو آهي.

هيٺ بلوچي ٻولي ۽ ڄاڻن آڪرن جي ميلاب سان ٺهندڙ ڪي لفظ ڏجن ٿا،
انهن جو پهريون آڪر متحرڪ يعني حرڪت ه آهي ۽ ٻيو آڪر ساڪن يعني غير
متحرڪ آهي.

بلوچي سنڌي معنيٰ

دَر	دروازو	سَر	سِرُ
وَر	واتُ	تَو	تُون
زِر	سمند	بُت	گُڏي
وَر	نمونو	کِس	گهر
وَت	هائَ	فصل	خوش/خوشي
فَت	ويو/ويشي	نَل	نَر
هَت	هيءُ	مِل	مُر (مُرَنَ جو آسَر)
مَن	مُون	هَد	هَڪ

پنجی درونت سبق پنجون

ٺهه اڪري (ٺن اڪرن مان ٺهندڙ لفظ)

هيٺ ڏنل مختلف لفظ اصل ۾ ٺن اڪرن مان ٺهندڙ لفظ آهن پر آخر ۾

ساڳيو اکر ٻه دفعا استعمال ٿيو آهي تنهنڪري شد (ٺ) جو نشان لڳايو ويو آهي.

بلوچي سنڌي

گُٺ	ڪلو	جُٺ	وانڙو/جُٺ/جاھل
دُڙ	هڪ قسم جو زبور	گُڙ	ڪوڙهه
(ڪٺن ۾ ٻائڻ جا سونا جهومڪ)			
لُٺ	لالچ	جُٺ	گڏو/مير
گُٺ	گالهه	گُٺ	ڪماڻي
رُڙ	نائو/دولت	جُٺ	سگهه
پُٺ	واڙ/پٽ	نُٺ	تارون
ٺُٺ	ڌڪُ	پُٺ	مُٺ

ششمی درونت سبق چھون

هيٺيان ٽن مختلف اکرن مان ٺهندڙ لفظ آهن، جن جو پهريون اکر متحرڪ آهي، ٻيو ۽ ٽيون اکر غير متحرڪ آهي.

بلوچي	سنڌي		
راه	رستو	ڏوک	پٿر/پٿرُ
لاپ	پيٽُ	زور	طاقت/سگهه
مات	ماءُ	گوک	گئون
هار	ٻوڏ/سيلاب	سور	شادي/وهانءُ
چار	اعلان	دور	پري/ڏور
بام	صبح	ٺٽ	اگهاڙو/صاف
مار	نانگ/بلا	لٽرو	جوش
نان	ماني	لوس	چپ
ڪول	ڦلڪو		
وار	مجبور/محتاج	لوڙ	گڏ/گڏيل
لوپ	ڦاهو	لوڙ	واچوڙو/واچولو

نوک	نئون چند	رُوت	آندو
گوش	ڪَن	گير	ياد/سڪ
جود	مٿس	ڏوڪ	لَسِي/ڏڏُ
روچ	سج / ڏينهن/ اُس	بيل	دوست
وَرپ	رڪابي/ ٿانو(ڪنهن شيءِ	ڏوڍ	رسم رواج
ڪي محفوظ ڪرڻ لاءِ ٿانو)			
زُگُز	تازو ڪير/ صاف	ڍي	پري
زِرُڙ	دل/ هيٺو/ اندر	زرد	هٿيو/ پيلو

هپتیمی درونت سبق ستون

هیٔ چئن اکرن مان ٺهندڙ کجهه لفظ آهن، جن جون پهريون ۽ ٽيون اکر

متحرک آهي، پوءِ چوٿون اکر غير متحرک آهي.

بلوچي سنڌي

پينگ	ماکي	دوچک	سِينُ
مردم	ماڻهون	واڻگ	خواهش / اميد/ آسَ
وانگ	پڙهڻ	چارگ	ڏسڻ/نهارڻ
سرپد	سيانڻو/چائو	گندگ	ڏسڻ
کاڪد	خط / کاغذ	بتدگ	ويهڻ
دروڙ	مثال	سندگ	چئن
همبک	سجڻ	زردگ	هٿيڊاڻ
گنڊي	دري (گچي ۽ هر ٻانڻ جو گهٽ)		
گچن	پڙڻ / پڙوڻ (اٽي وغيره چائڻ لاءِ چاڻي)		

هشتمی درونت سبق النون

هيٺ چئن اکرن مان ٺهندڙ ڪجهه لفظ ڏجن ٿا، جن جو پهريون اکر متحرڪ

آهي ۽ باقي ٽي اکر غير متحرڪ آهن.

بلوچي	سنڌي		
ڪاڙيڇ	چُرِي/ڪاٽِي	ٻاڙڻ	ڪٽِي ويندو
زانت	عقل	مُشٽ	بيھُ (بيھڻ جو امر)
سارت	ٿڌو	اوشت	بيھُ (بيھڻ جو امر)
پست	ويھ	لُوشٽ	اگھاڙو/اگھاڙِي
ڍيٽ	ڏٺو	پوست	ڪَل
ڍارت	ڪاڏو/ڪاڏِي	نيسٽ	نہ آهي/ڪونہ آهي

نهمي درونت سبق نائون

هيٺين لفظن جو پهريون آکر غير متحرڪ آهي جيڪو ٻئي آکر سان ملائي پڙهيو آهي، جيڪڏهن اسان پهرين آکر تي اوشٽ (°) يعني غير متحرڪ جي نشاني نه لڳايون ته پڙهندڙ زير، زير يا پيش ڏيئي پڙهندو جنهن سان اهو آکر سڌو سنئون متحرڪ ٿي ويندو (مثال طور: دَرَد، دَرَد، دَرَد) اوشٽ جي نشان لڳائڻ سان هن لفظ جو پهريون آکر هن جي ٻئي متحرڪ آکر سان ملائي پڙهيو آهي

مثال: ڏرو

لفظ   اُچار   معنيٰ

ڏرو ڌرڌ (Drad) مينهن جو زور سان وسڻ   ڪوهن ڪوهن (Kwan) پراڻو

ڌرپ ڌرپ (Drap) ٽڪريءَ تي چڙهڻ   ڳورم ڳورم (Gwarm) چولي/لهر

ڳرنچ ڳرنچ (Granch) ڳنڍ   ٿرند ٿرند (Trund) تيز/سخت

ڳرند ڳرند ڳجڳوڙ   ڙرنگ ڙرنگ   تندرست/ڏاڍو

ڳوات ڳوات هوا   ڳواڇي ڳواڇي   تحفو

ڳوادڙ ڳوادڙ هڪ شهر جو نالو   ڳوازي ڳوازي   راند

ڳرادگ ڳرادگ پچائڻ/لڙڻ   ڳور ڳور   ٿڻ/چاتي/ويجهو

نرڀڳ سڙڱ ٽڙڻ (گل جو) ڳوٺ ڳوٺ نندو/نندي
 نراپ سراپ لکي ڏسڻ ڙمپ ٽرمپ ٽڙو/ٽڙي
 ڳواڙ ڳواڙ وامُ نروشڪ سروشڪ نونٺ

دٻي درونت سبق ڏهون

ضمير

اهي لفظ جيڪي اسم جي بدران ڪم اچن تن کي ضمير چئبو آهي. جيئن ته:

بلوچي سنڌي

من مون/آءُ مان وٽ پاڻ هائي تنهن ڪڇام ڪهڙو
 ما اسان/اسين تو تون آهاڻ انهن گئے ڪوبه/جيڪو
 اٺا اسان/اسين هُما توهان آ هو ها اهو
 گئے ڪير آئي هن آ اهي گئےءِ ڪنهن

پازدہمی درونت سبق یارہون

ضمیر خالص

اھی ضمیر جی خاص طرح صرف ماڻهن سان لاڳاپو ڏیکارین تن جا ٿي
قسم آھن. ضمیر متکلم، ضمیر حاضر ۽ ضمیر غائب. مثال هیٺ ڏجن ٿا.

بلوچی سنڌي

مان/آءُ

من

ضمیر متکلم

اسین/اسان

ما/اما

تو/تون

تو

ضمیر حاضر

توهين/توهان

شما

هُو/هُوءُ

آ

ضمیر غائب

هُن

آئی

اُنهن

آهاں

دوازدهمی درونت سبق بارهون

حالتِ فاعلي

بلوچی	سنڌي
مَن	مون/آءُ
تُو	تو/تُون
ما	اسان/اسين
هُما	توهان/توهين
آئی	هُن
آهاں	اُنهن

حالتِ مفعولي

بلوچی	سنڌي
منءُ	مونکي
مارا	اسانکي
ترا	توڪي
شمارا	توهان کي
آرا / آرا / آئیءُ	هُن کي
آهاں	اُنهن کي

حالتِ اضافت

منهنجو	منهنجي	منهنجا	منهنجون	منی
اسان جو	اسان جي	اسان جا	اسان جون	مے
تنهنجو	تنهنجي	تنهنجا	توهان جون	تئی
توهان جو	توهان جي	توهانجا	توهان جون	شمے
هُن جو	هُن جي	هُن جا	هُن جون	آئیءِ
اُنهن جو	اُنهن جي	اُنهن جا	هُنن جون	آہانی

نوٽ: بلوچي ٻوليءَ ۾ لفظن ۽ جملن جي اعتبار سان مذڪر ۽ مؤنث

جي بندش ڪونهي تنهنڪري جيڪي لفظ ۽ جملا جنهن ترتيب سان مذڪر لاءِ

استعمال ٿين ٿا، ساڳيا لفظ يا جملا مؤنث لاءِ به استعمال ٿين ٿا.

حالتِ جري

په من	مون لاءِ
په ما	اسان لاءِ
په تو	تو لاءِ
په شما	توهان لاءِ
په آئی	هُن لاءِ
په آہاں	اُنهن لاءِ

سيزدهمي درونت سبق تيرهون

اشاري جي لاءِ

اے مي / اهي

ايش مي / اهي

آ هو / هوَ / اهي

ضمير اشارو: اهي ضمير جيڪي ڪن اسن ڏانهن اشارو ڪن، تن کي

«ضمير اشارو» چئبو آهي.

مثال طور:

آپ ڪٿي آهت؟ هو ڇا پيو ڪري؟ / هو ڇا پئي ڪري؟

هو ڇا ڪري رهيو آهي؟ / هو ڇا ڪري رهي آهي؟

آ ڪٿي آهت؟ اهي ڪير آهن؟

ضمير اشاري جا ٻه قسم آهن:

(۱) ضمير اشارو ويجهو (۲) ضمير اشارو ڏور

(۱) ضمير اشارو ويجهو: اهي ضمير اشارا جيڪي ڪنهن ويجهي شيءَ ڏانهن اشارو ڪن، تن کي »ضمير اشارو ويجهو« چئبو آهي.

مثال طور:

اے مے لوگ انت۔ هي اسانجو گهر آهي.
ايش مني ڪتاب انت۔ اهي منهنجا ڪتاب آهن.

(۲) ضمير اشارو ڏور: اهي ضمير اشارا جي ڪنهن ڏورانهين شيءَ ڏانهن اشارو ڪن تن کي »ضمير اشارو ڏور« چئبو آهي.

مثال طور:

آسر پديں بچڪ انت۔ هو سياتو چوڪر آهي.
آچے کنگء انت۔ اُهي ڇا پيا ڪن؟ / اُهي ڇا ڪري رهيا آهن؟

چار دہمی درونت سبق چوڈھون

کجھ سوالیہ لفظ

سنڌي

بلوچي

کير؟ / کير؟

گئے؟

کنهن؟

گئے؟

کنهن کي؟

کئے؟

چا؟

چے؟

چا لاء؟

چے؟

چو؟

چی؟

چو؟

چا؟

کٽي؟

گجا؟

کيڏانهن؟

کجاگو؟

کيڏانهن؟

تھاگو؟

کنهنجو؟

گئي؟

پانزدہمی درونت سبق پندرہون

مختلف طرفن ڈانھن اشارا

اِدء	هتي	آئيمگء.	هوڏانھن
اوڊء	اُتي / هتي	آئيمگء	هوڏانھن
ويمء	سامھون	اے ويمء	هيڏانھن
ويمء	ڏانھن	آويمء	هوڏانھن
ميمگ	ڏانھن	اے دستء	ھن پار/ ھن پاسي
ميمگ	ڏانھن	آ دستء	ھن پار/ ھن پاسي
اے ميمگء	هيڏانھن	انگو	هيڏانھن
اے ميمگء	هيڏانھن	آنگو	هوڏانھن

مثال:

اے کئے انت ؟

ہی کیر آہی ؟

اے کئے انت ؟

اِہی کیر آہن ؟

تو کئے ے ؟

تون کیر آہین ؟

من پاکستانی اوں

مان پاکستانی آہیان.

تو گجرات ے ؟

تُون کٹی ہُئین ؟

من لوگ عِرات اوں

آء "گھر ہر ہوس (ہُوسِ)

شما گجراتِ ات

اوہین کٹی ہُئا ؟

مامیگ عِراتِ ایر

اسین کوٹ ہر ہُئاسین.

شانزدہمی درونت سبق سورھون

ھيليان بلوچي لفظ جيڪي جملي ۾ ڪنهن لفظ جي پويان ڳنڍجي جملي

کي پورو ڪن ٿا، تن جي سنڌي معنيٰ هن ريت آهي.

بلوچي	سنڌي
اِنت	آهي
اَنت	آهن
اُ	آهيان (واحد)
اِي	آهيون (جمع)
ئَ	(تُون) آھين
اِ	آھيو (جمع)
اُت	هو (واحد)
اِتاَنت	(اُهي) هُئا (جمع)
اِتاِتا	(توهين) هُئا
اِتاَئَ	(تُون) هُنين
اِتااول	(آءُ) هوس (هئوس)

ہمدہمی درونت سبق سترھون

کچھ سادا سوالیہ ۽ جوابیہ جملہ

بلوچی	سنڌي	
گئے ؟	کیر آہین؟ (واحد)	مااں اسین آہیون
گئے انت ؟	کیر آہی؟ (واحد)	شکیل انت شکیل آہی
گئے انت ؟	کیر آہن؟ (جمع)	ہار آہن زہگ انت
گئے ات؟	کیر آہیو؟ (جمع)	جیل ات جمیل هو
گئے ات؟	کیر هو؟ (واحد)	بچک ات انت چوڪرا هئا
گئے ات انت؟	کیر هئا؟ (جمع)	من اتاں آء ٿو هوس
گئے ات ات؟	کیر هئا؟ (جمع)	تون هئین توات ٿئے
ایش انت	ہی آہی (واحد)	آت ہو هو
ایش انت	ہی آہن (جمع)	آت انت اُہی هئا
آ انت	ہو آہی (واحد)	اوهین هئا ثمات ات
آ انت	اُہی آہن (جمع)	تون آہین توئے
ثمات	توہین آہیو (جمع)	من اول / من آل مان آہیان

ھودھی درونت سبق ارڙھون

فعل

بلوچي ٻوليءَ ۾ مصدر جي نشاني حرف «گ» آهي.

جيئن : وڙگ ، ٽڙگ ، ٺٻڙگ ، چاڙگ وغيره

ڪاڻڻ ، ڊوڙڻ ، لڪڻ ، ڏسڻ

بلوچي ٻوليءَ ۾ امر (ريشگ Root) سان «گ» ملائي ڪان پوءِ

مصدر ٺهندو آهي جيئن : «وَر» سان وڙگ (ڪاڻڻ) «ٽَ» سان ٽڙگ

(ڊوڙڻ) «ٺٻڙ» سان ٺٻڙگ (لڪڻ) «چا» سان چاڙگ (ڏسڻ).

ڪجهه مصدر هيٺ ڏجن ٿا.

بلوچي	سنڌي		
زورگ	وڙڻ/ڪڙڻ	وڙگ	وڍڻ
بوجگ	ڪولڻ	ورگ	ڪاڻڻ
دارگ	روڪڻ/جھلڻ	کنگ	ڪرڻ
گجگ	وجهڻ	روگ	وڃڻ
شودگ	ڏوٽڻ	ٻڙگ	ٻڙڻ
باهينگ	هارائڻ	چاڙگ	ڪسڻ
واٽرگ	موٽڻ	سُرگ	چُرڻ

جنگ	مارن	گنگ	کتن
آیگ	اچن	نرپگ	تَوَنُ
دیک	دین	پشدارگ	دیکارن
چچگ	دوژن	ساژاهگ	ساراهن
چچگ	هچانن	گردگ	گهن
چچگ	سَوَنُ	شوحازگ	کولهن
گپگ	کرن	نپسگ	لکن
قپسگ	سهن	وامگ	هژهن
اوشنگ	یهن	شودگ	دوئن
بندگ	ویهن	گرگ	جهلن
گندگ	کلن	زیرگ	ونن
بندگ	بَتَنُ / چنن / نوژن	کشگ	مارن
کشگ	بدن	کندگ	دسن
چچگ	چون	چارگ	دسن / نهارن
گنگ	دائن	اهلنگ	بدن
پوشگ	کتن	سرپگ	چژهن
	هائن	ایرپگ	لهن

قیرائن	چَرینگ	کین	دَرنگ
دارائن	مچینگ	اُدامن / اُذرَن	بالنگ
قِرَن	چَرگ	تورَن	توزگ
وَدَن	وَدَگ	ساژَن	سوچک

نوزدهمی درونت سبق اوڻيهون

زمان ڪم جو وقت يا ڪم جي حالت ڄاڻائي ٿو، ته ڪو ڪم ٿئي ٿو، ٿيو يا

اڃا ٿيڻو آهي. فعل جا ٽي مکيه زمان ٿين ٿا.

(۱) زمان حال (۲) زمان ماضي (۳) زمان مستقبل

انگلي زمان حال

بلوچي	سنڌي	مؤنث
من ٿيساڻ -	مان لکان ٿو.	مان لکان ٿي.
مان ٿيس ايس -	اسان لکون ٿا.	اسين لکون ٿيون.
تو ٿيس ٿي -	تو لکين ٿو.	تو لکين ٿي.
شما ٿيس ايت -	توهان لکو ٿا.	توهين لکو ٿيون.
آءُ ٿيس ايت -	هو لکي ٿو.	هو لکي ٿي.
آءُ ٿيس انت -	اُهي لکن ٿا.	اُهي لکن ٿيون.

آئیی زمانِ مستقبل

سنڌي

بلوچي

مؤنث

مذڪر

مان لکنديس.

مان لکنديس.

من ڦيساڻ -

اسين لکنديون سين.

اسين لکنديا سين.

ما ڦيساڻ ايس -

تون لکندين ۽.

تون لکندين.

تو ڦيس ۽ -

توهان لکنديون.

توهان لکنڊو.

شما ڦيس ايت -

هو لکندي.

هو لکنڊو.

آ ڦيس ايت انت -

اُهي لکنديون.

اُهي لکنڊا.

آ ڦيس انت انت -

گوست زمانِ ماضي مطلق

سنڌي

بلوچي

مؤنث

مذڪر

مون ڪيو.

مون ڪيو.

من گت -

اسان ڪيو.

اسان ڪيو.

ما گت -

تو ڪيو.

تو ڪيو.

تو گت -

توهان ڪيو.

توهان ڪيو.

شما گت -

آئيءُ گت۔ هُن ڪيو. هُن ڪيو.

آياں گت۔ اُنهن ڪيو. اُنهن ڪيو.

نوٽ: لفظ «ڪرڻ» فعل متعدي آهي هن فعل ۾ زمان ماضي مطلق

لاءِ بنا مفعول جي تذڪير ۽ تانيث جو فرق نٿو رهي. جي مفعول مونٺ هجي ته

فعل به مونٺ ايندو، جي مفعول مذكر هجي ته فعل به مذكر ايندو.

جيئن ته: مون ڪيو.

مون ڪم ڪيو.

مون ڳالهه ڪئي.

دريگوست زمانِ ماضي قريب

بلوچي سنڌي

مذكر مونٺ

من گت۔ مون ڪيو آهي. مون ڪيو آهي.

ما گت۔ اسان ڪيو آهي. اسان ڪيو آهي.

تو گت۔ تو ڪيو آهي. تو ڪيو آهي.

توهان ڪيو آهي.	توهان ڪيو آهي.	ٿاڻگ -
هُن ڪيو آهي.	هُن ڪيو آهي.	آئيءَ ٿاڻگ -
اُنهن ڪيو آهي.	اُنهن ڪيو آهي.	آياڻ ٿاڻگ -

بازو ڀرڻ گوسٽ زمانِ ماضي بعيد

هن زمان ۾ فعل اهو ڏيکاري ٿو ته ڪو ڪم تمام گهڻو اڳ پورو ٿي.

چڪو هو.

بلوچي سنڌي

مؤنث

مذڪر

مون ڪيو هو.	مون ڪيو هو.	من ٿاڻگ آت -
اسان ڪيو هو.	اسان ڪيو هو.	ماڻگ آت -
تو ڪيو هو.	تو ڪيو هو.	تو ٿاڻگ آت -
توهان ڪيو هو.	توهان ڪيو هو.	ٿاڻگ آت -
هُن ڪيو هو.	هُن ڪيو هو.	آئيءَ ٿاڻگ آت -
اُنهن ڪيو هو.	اُنهن ڪيو هو.	آياڻ ٿاڻگ آت -

آنگي جاري زمان حال استمراري

هن زمان مان خبر پوندي آهي ته ڪم هلندڙ وقت ۾ شروع ٿيو ۽ اڃا

جاري آهي.

بلوچي

سنڌي

مؤنث

مذڪر

من وانگ ۽ اياں۔	مان پڙهان پيو.	مان پڙهان پئي.
ما وانگ ۽ ايس۔	اسين پڙهون پيا.	اسين پڙهون پيون.
تو وانگ ۽ ۽۔	تون پڙهين پيو.	تون پڙهين پئي.
شا وانگ ۽ ات۔	توهين پڙهو پيا.	توهين پڙهو پيون.
آ وانگ ۽ انت۔	هو پڙهي پيو.	هو پڙهي پئي.
آ وانگ ۽ آنت۔	اهي پڙهن پيا.	اهي پڙهن پيون.

آنگي جاري زمان مستقبل استمراري

هن زمان ۾ فعل اهو ڏيکاري ٿو ته ڪم ايندڙ وقت ۾ ٿيندو ۽ جاري رهندو.

بلوچي

سنڌي

مؤنث

مذڪر

من وانگ ۽ باں۔	مان پيو پڙهندس .	مان پئي پڙهنديس .

ما وانگ ءِ بئیں۔	اسین پیا پڑھنداسین۔	اسین پیون پڑھندیون سین۔
تو وانگ ءِ بے۔	تون پیو پڑھندین۔	تون پئی پڑھندین ءِ۔
شا وانگ ءِ بیت۔	توهین پیا پڑھندو۔	توهین پیون پڑھندیون۔
آ وانگ ءِ بیت۔	هُو پیو پڑھندو۔	هُو پئی پڑھندی۔
آ وانگ ءِ بنت۔	اهي پیا پڑھندا۔	اهي پیون پڑھندیون۔

گھوسٽ جاري زمانِ ماضي استمراري

هن زمان ۾ فعل اهو ڏيکاري ٿو ته ڪم گذريل وقت ۾ پورو ٿيڻ بجاءِ

جاري هو.

بلوچي

سنڌي

مؤنٺ

مذڪر

من گداں شودگ ءِ اِت آں۔	مون ڪپڙا ڌوتا پئي۔	مون ڪپڙا ڌوتا پئي۔
ما گداں شودگ ءِ اِت ایں۔	اسان ڪپڙا ڌوتا پئي۔	اسان ڪپڙا ڌوتا پئي۔
تو گداں شودگ ءِ اِت ٿے۔	تو ڪپڙا ڌوتا پئي۔	تو ڪپڙا ڌوتا پئي۔
شا گداں شودگ ءِ اِت اِت۔	توهان ڪپڙا ڌوتا پئي۔	توهان ڪپڙا ڌوتا پئي۔
آ گداں شودگ ءِ اِت۔	هُن ڪپڙا ڌوتا پئي۔	هُن ڪپڙا ڌوتا پئي۔
آ گداں شودگ ءِ اِت اُنٽ۔	انهن ڪپڙا ڌوتا پئي۔	انهن ڪپڙا ڌوتا پئي۔

پيستی درونت سبق ويهون

لفظ	معني	جملا	
بيا (واحد)	اچ	تو بيا	تُون اچ
بييت (واحد)	اچي	آ بکيت	هواچي
بياَنت (جمع)	اچن	آبياَنت	أهي اچن
بياَيات (جمع)	اچو	شما بياَيات	توهين اچو
بياياں (واحد)	؟ اچان؟	من بياياں؟	مان اچان؟
بيااين (جمع)	؟ اچُون؟	ما بيااين؟	اسين اچون؟
برو (واحد)	وچ	تو برو	تُون وچ
برواں (واحد)	؟ وچان؟	من برواں؟	مان وچان؟
برواَيات (جمع)	وچو	شما برواَيات	توهين وچو
بروَت (واحد)	وچي	آ بروَت	هُو/هُوء وچي
بروَأنت (جمع)	وچن	آ بروَأنت	أهي وچن
مروَ (واحد)	نه وچ	تو مروَ	تون نه وچ
مروَت (واحد)	نه وچي	آ مروَت	هُو/هُوء نه وچي
مروَأيات (جمع)	نه وچو	شما مروَأيات	توهان نه وچو
مروَأنت (جمع)	نه وچن	آ مروَأنت	أهي نه وچن

میا (واحد)	نہ اچ	تو میا	تون نہ اچ
مکیتِ انت (واحد)	نہ اچی	آمکیت	ہو نہ اچی
میا ات (جمع)	نہ اچو	شامیا ات	توہان نہ اچو
میا انت (جمع)	نہ اچن	آ میا انت	اُھی نہ اچن
کایاں (واحد)	اینڈس/اینڈیس	من کایاں	مان اینڈس/اینڈیس
کلیت (واحد)	اینڈو/اینڈی	آ کلیت	ہو اینڈو/ہوۂ اینڈی
کائے (واحد)	اینڈین	تو کائے	تون اینڈین
کائنت (جمع)	اینڈا/اینڈیون	آ کائنت	اُھی اینڈا/اینڈیون
کات (جمع)	اینڈا	شما کات	توہین اینڈا
نیا یاں (واحد)	نہ اینڈس	من نیا یاں	مان نہ اینڈس
نمیت (واحد)	نہ اینڈو	آ نمیت	ہو نہ اینڈو
نیا ئے (واحد)	نہ اینڈین	تو نیا ئے	تون نہ اینڈین
نیا ات (جمع)	نہ اینڈا	شما نیا ات	توہین نہ اینڈا
نیا انت (جمع)	نہ اینڈا	آ نیا انت	اُھی نہ اینڈا

پست ء یکمی درونت

سبق ایکیهون

هر روج کار مرد بیوکیں چیزے ضروری ایں گال

روزانی استعمال ٹیندر کجھ ضروری لفظ

لوگ / گس	کھر	چادر	چادر
پیو گاه	اگن	سرجاه / بالشت	سیرائو / وھائو
دروازگ	دروازو	گرشی	کرسی
دیوال	دیوار / پت	ٹیل	ٹیل / میز
کاپر	منھن / چپر	تگرو	تدو
ڈانگو	ڈاکو	ڈنگ	ڈاڑیل / قورو / ڈاکو
(ڈاکن جو هك طبقو) ساد			
پدیا تک / پدائک	ڈاکن / بوڑی	بکس	ماچس
ڈگی	جیوترو / ٹلھو (گھر جو مٹانھون اگن)	گپار	دسترخوان
کوٹی	کمر	دوپگ	ڈک
چلن	چلھو / ردٹو	گوانگ	پینگھو / جھولو
چلر	چلھو	شک / سرنند	قٹی

تالو	ڪُنبل	هڪو	مُواتو
ڪُنجهي	ڪَلِيت	سَوڙ	بوپ
امپيو/ديگ رڌڻ لاءِ لوه	هَنسُگ	رضائي	نپاد
يا ڪاڻ جي وڏي ڏوٺي		چَنِي	چَنَر
ڪيوِي/ڪيوِيڙي/ڏوٺي	اِسْتان	رِلِي	رِلِي
ٿيلهو	پِيلَگ	ڪمبل	پُر
سِيڌو/سئون	مُچَن	چُرِي/ڪاڻِي	ڪارج
قِڏو/ٽِيڙو	پُوٺ	ڏَلهي/چَلِي	چَلِي
چِهٽيل	پُٽَن	بُهارو	روپَگ / لَمپَش
ننڍو	گَسان	ٿانَو	رزان / هيران
وڏو	مَرَن	پيالو/رڪابي	کاشي
اُونهون	جُهَل	ماڻي / ڪَنو	دِيز
سخت/ڏاڍو	سَڪ	مَٿي	مُرز
نرم	لَهم	هيٺ	جُهَل
صاف/لسو	لَته	گرم/ڪوسو	گرم
ٺئون	ٺوڪ	ٿڌو	سَرَد
قِيف/ڪِيفُ	چَنِي	واريڻي/اٺلاڻي/ڪُريي	کوٽڙوڪ

تاڳ	دائڳي (ماني ۽ ٻڃائڻ لاءِ ڪنڀارجو ٺاهيل ٺڪر جو تڻو)
تڻ	تڻو (لوهي گول ٺڪر جيڪو ماني ۽ ٻڃائڻ لاءِ استعمال ٿئي)
ٺڪڙو	ڪٽڇي (لوهي ٽپلي جنهن ۾ ٺيل وجهي مڇي يا ٻڪڙا وغيره ترجن)
ٺڳ	ٿورو ٺوهن پراڻو
ٺڙ	پريل روٺڪ اُڀرندو/اوپر
نيان	آڌريل روڳيت اُلهندو/اولهه
ٺورڪ	خالي ٺڙ سُو
ٺڙاه	ويڪرو/ڪشادو سيل خراب
زڙ	ٺلهو ڇٽ اُٻو
گرد	گول راست سُو
ٺڳ	سوڙهو آست آهي
ٺيٺ	نه آهي آسر نتيجو/انجام
ڍير	پري هُو هائو
ٺڙيڪ	ويجهو ٺاڻا نه
پاڪ	هاڪ/صاف زنده حياتي
ٺڳار	ميرو/گدلو زندگ حيات/چيڻو
ٺڳڻ	شروعات مرگ موت

بیست و دومی در و ن ت سبق باو بهون

حساب گپ

۱	یک	هک	۱۵	پانزده	پندرهن
۲	دو	ه	۱۶	شانزده	سورهن
۳	سه	تی	۱۷	هفده	سترهن
۴	چار	چار	۱۸	هجده	آردهن
۵	پنج	پنج	۱۹	نوزده	اُنویه
۶	شش	چَه	۲۰	بیست	ویَه
۷	هفت	ست	۲۱	بیست و یک	ایکیَه
۸	هشت	آت	۲۲	بیست و دو	باو بهه
۹	نُه	نو	۲۳	بیست و سه	تویه
۱۰	ده	دَه	۲۴	بیست و چهار	چوویه
۱۱	یازده	یارهن	۲۵	بیست و پنج	پنجویه
۱۲	دوازده	بارهن	۲۶	بیست و شش	چویه
۱۳	سیزده	تیرهن	۲۷	بیست و هفت	ستاویه
۱۴	چهارده	چودهن	۲۸	بیست و هشت	آناویه

۲۹	پست و نو	اثنیہ
۳۰	سی	تیسہ
۴۰	چلن	چالیہ
۵۰	پنجاہ	پنجاہ
۶۰	شت	ست
۷۰	ہفتاد	ستر
۸۰	ہشتاد	اسی
۹۰	نود	نوی
۱۰۰	سد	سو
۱۰۰۰	ہزار	ہزار
۱۰,۰۰۰	دہ ہزار	دھ ہزار
۱,۰۰,۰۰۰	لکھ	لک
۱۰,۰۰,۰۰۰	دہ لکھ	دھ لک
۱,۰۰,۰۰,۰۰۰	کروڑ	کروڑ
۱۰,۰۰,۰۰,۰۰۰	دہ کروڑ	دھ کروڑ
۱۰۰,۰۰,۰۰,۰۰۰	سد کروڑ	ارب

پست و سیمی در و انت سبق تیو یهون

حسابی رد عددی ترتیب

اولی	پهریون	شانزدہمی	سورہون
دومی	پیو	ہبدمی	سترہون
سیمی	تیون	ہودہمی	آرڈہون
چاری	چوٹون	نوزدہمی	اُٹیو یهون
پنچمی	پنجون	پستمی	ویہون
ششمی	چھون	پست و سیمی	ایکٹیہون
ہفتمی	ستون	پست و پنچمی	ہنجو یهون
ہشتمی	آنون	سی ہمی	تیہون
نہمی	نائون	سی و سیمی	ایکٹیہون
دہمی	ڈھون	سی و پنچمی	ہنجیہون
یازدہمی	بارھون	چل ہی	چالیہون
دوازدہمی	ہارھون	چل و سیمی	ایکیتالیہون
سیزدہمی	تیرھون	چل و پنچمی	ہنجیتالیہون
چار دہمی	چوڈھون	پنجاہمی	ہنجاہون
پانزدہمی	ہندرھون	پنجاہ و پنچمی	ہنجو پنجاہون

پست و چارمی درونت سبق چو ویهون

بہر حصا / وند

ڈھون حصو	دہک	تیون حصو	گیگ
پشو	دوسر	چوٹون حصو	چارک
ٹیٹو	سے سر	آڈ	نیم
ھک	یک	پہ حصا	دوبہر
ڈید	یک و نیم	ٹی حصا	سے بہر
مٹو	چار کے کم	سجو	تیوگ
سوا	یک و چار کے	ہنجون حصو	پچک
آدائی	دو و نیم	چھون حصو	ششک

پست و نمى درونت سبق پنجويهون

وقت / وهه وقت

کتره	سيکند	رس	تاريخ
دمان	منت	روچ	ڏينهن
ادار / کلاک	کلاک	هنگ	هفتو
ساعت	کلاک/وقت/گهڙي	ماه	مهينو
سال	سال	پوشي	پرينهن (سپاڻي کان هوء وارو ڏينهن)
قرن	صدي	پرنهوشي	ارينهن (آج کان هوء چوٿون ڏينهن)

زى / زيك كاله

پارى	هر سال / گذريل سال	پهيري / پيري	ٽئين ڏينهن (گذريل)
پيرارى	ٽيون سال (گذريل)	پيش پهيري	چوٿين ڏينهن (گذريل)
پيش پيرارى	چوٿين سال (گذريل)	پيش پيري	چوٿين ڏينهن (گذريل)
ويم سال	ايندڙ سال / آڳيون سال	امشى	آج رات
مرچي / مروچي	اڃ	دوشي	كاله رات
باندا	سپاڻي	پرنهوشي	ٽئين رات

پستءِ بخششی درونت سبق چويهون

پاس پهر

پاس	پهر	چارمی پاس (کڙ پاس)	چوٿون پهر
چار پاس	چار پهر	بانگواه	فجر
اول پاس	رات جو پهر يون پهر	شور بام	رات جو چوٿون پهر
دومی پاس	پيو پهر	بام	پره
سیمی پاس	ٽيون پهر	سُھب	صُبح
نیم شپ	آڌي رات / اڌ رات	شام	سانجھي (مغرب)
نیم روج	پهر	سر شپ	سومھڻي (عشا)
روگشت	ٽپهر	سر شپ	شروع رات
بام شواه	ساڀاڻي (فجر)	ناري / رڳبند	ناشتو / نيرڻ
پيشيم	اکين (ظهر)	سوارگ / سُبَارَگ	منجھندجي ماني
ديگر	وچين (عصر)	شام	رات جي ماني

پست و پستی درونت سبق ستاوہون

روح مہمانی نام دینہن ۽ مہینن جا نالا

شعبہ	چنچر	تاکشان	جنوری	جلشکان	آگست
یک شعبہ	آچر	بہاران	فیبروری	ساچان	سیپتمبر
دو شعبہ	سومر	اوستپان	مارچ	تومشان	آکٲوبر
سے شعبہ	اٲگارو	مولمان	اپریل	سارتان	نومبر
چار شعبہ	اربع	گزا	مئی	گروپشان	دیسمبر
پنچمے	خمیس	سوچکان	جون		
آدینگ	جمعو	جلکان	جولاء		

پست ۽ ڇڻي درونت سبق اناويھون

نيمڪ ۽ موسم طرف ۽ مندون

روڻڪ	اوپر	شوهر	سيءُ
روپرڪت	اولهه	گرم	گرمي
گوريچان	اُتر	شوات	هوا
زربار	ڏکڻ	ڪوش	ڏکڻ جي ٿڌي هوا
هٿم/بهارگاه	بهار	زُر شوات	ڏکڻ جي ٿڌي هوا
گرمگ/تير ماه	اونهارو	سمن	هپر
کڙائي/نهم ڪشان	سره/خزان	ناسي	اولهه اُتر جي هوا/سوڙو
زمستان	سيارو	سيه شوات	آنڌي/چوهو/ڪاري وانج
بش/بشام	سانوڻ	شرنگ	طوفان
حامين	ڪجي ۽ جي فصل جو مند	لوڙ	واچوڙو
	(ڪارڪن جي مند)	فهم	تجلو/آسماني چمڪاڻ
جوپاگ/مُ	لاهارو	گرند	ڪجگوڙ/ڪڪرن جو گوڙ
هؤر	مينهن/برسات	شروڪ	ڪنڻ/وچ
شروگل	ڳڙو/ڳڙا/برف	لوار	لڪ/ڪوسو واءُ
نمر/حمر	ڪڪر	گوريچ	اُتر جي ٿڌي هوا

پست ٺهڻي درونت سبق اوڻيهون

سيالائي نام مائتي ۽ جانالا

پوت	پيءُ	چرڪ	ڏاڏو/نانو
ڀڄس	پيءُ	ٻن چرڪ	ٻڙ ڏاڏو/ٻڙ نانو
مات	ماءُ	ٻلڪ	ڏاڏي/ناني
ماس	ماءُ	ٻن ٻلڪ	ٻڙ ڏاڏي/ٻڙ ناني
برات	ڀاءُ	ٻچ	ٻٽ
براس	ڀاءُ	اوبادگ	نسل
لالا	آدا (ڀاء)	ٻچڪ	چوڪرو
گوهار	پيڻ	جڪ	چوڪري
دادا	آدي (پيڻ)	ٻڙڪ	ٻٽ
برازاک	ڀائيٽيو/ڀائيٽي	نواسگ	ٻوٽو/ٻوٽي ڏوهيٽو/ڏوهيٽي
گوهارزاک	ڀائيٽجو/ڀائيٽجي	گراسگ	ٻٽوٽو/ٻٽوٽي/ٻڙ ڏوهيٽو/ٻڙ ڏوهيٽي
ناکو	چاچو	ٽڪ	ٽڙوٽو/ٽڙوٽي/ٽڙ ڏوهيٽو/ٽڙ ڏوهيٽي
ناکوزاک	سٿوٿ	ٽڪڪ	ٽڙوٽي/ٽڙ ڏوهيٽي/جواو لاد
ٺڙو	ماسي/ماسي/چاچي	لوگي	زال/کهر واري/جوه
ٺڙوزاک	ماسات	جنين عورت	

مردم	مانهو	براتو	ويڳو پاءُ
مردين	مرد	جنوزان/سروزان	بيوه/رن زال
لوگ و لجه/مرد	مُرس	هماگ	هاژيسري
زامات	ناني/چانو	کهول	کُتبُ/خاندان
زامات	پيشو	همجرات	ڏيرائي/ڏيرائي
نشار	ننهن	واجه	سائين/ڌڻي/مالڪُ
سالونڪ	کهوت	بانگ	بي بي/رائي
بانور	کُوار	سياد	ميت مائت
وڏو/ورنگ	مسُ	جاڙ	جاڙا
ناکو	مامو/چاچو/سهرُو	جنين چُک	کُواري
ڏسڪڇ	سالي/ننان	سيه سر	نياڻي
وسرک/خاڀر سالو	سانگ	سگاوڻي/رشتو	
چڱو	اکو/ويڳو پُٽ/ڌي	سانگ بند	سگاوڻي واري مائڻي/رشتيدار
ماتو	مائيلي ماءُ/ويڳي ماءُ	ڌڙ برادل	دوست
ڀو	ويڳو پي	ڌڙ گوهار	ساهيڙي/جيڏي/سرتي
هم زامات	سڏو		

سی ہمی درونت سبق تیهون

رنگانی نام رنگن جا نالا

نیل	اچو/سفید	اسپیت
نیرو	کارو	سیاہ
ناسی	ھنیدو	زرد
آسمانی	کاڑھو	سُھر
جمورنگ	سانو	سبز
تنگھی	گھرو سانو	شینز/شونز
روشارنگ	خاکی	حاکی
تیز رنگ	سُرمی	پُرو رنگ
گلابی	فیروزی	فیروزی

سی ۽ ٻيگي درونت سبق ايڪتیهون

سبزی ڀاڄيون

ڪڇر	گزرڪ	توري/گهليڪي	ڙئي/گلڪا
ڏاٽا	ڪڇي	موري	موري
ونگو	ڪاڙي	واڳن	بڻاگ
لاهوري ڪڇر	پنڌال	پٽاٽا	بٽاٽا/پٽاٽ
ڪدو/ايرائون	ڪوڇ	ڪاٺ توري/پينڊي	بھيڙي
ڦوڊنو	پروڻڪ	مٽي	مٽي
سرنهن	سريهه	ساڳ (سائي ڀاڄي)	ساگ/مليڪ
ٽماٽو/ٽماٽا	چماٽا/ٽماٽر	ڄاڻو	ڄامو
ٻالڪ (ٻالڪ ٻن قسمن جي ٿئي ٿي؛ هڪ سنڌي ٻالڪ ٻي ولاٽي)			ٻالڪ
ٻيو (گدري جهڙو هڪ ڦل جو ڀاڄي ۽ ٺاهڻ جي ڪم اچي.)			ٻيٽا

ڪي اُڏوڻي درونت سبق ٻڌڻيون
انسان ۽ آزا انساني عضوا

ڪوڀڳ	ڪلهو	لاپ	پٽ
باسڪ	ٻانهن	گنگ	ٻڪي
بگل	بغل	گردن	ڪنڌ/ ڳاٽو
نروڻڪ	نُونٽ	ٻڌ	ٻئي
دست	هٿ	سرين	چيلهه
لنگ	اگر/ آڱريون	مُشت	مُٺ
ماني لنگ	آڱوڻو	گرو	ٿڌي
ناڪن	نَنهن	ٻيٽ	ڪڙي
ٻاهڻ	نَنهن	هڏ	هڏو
دلبد	چاٽي/ سينو	ميد/ مُود	وار
دل	دل / هيٺون	پوست	ڪل/ چمڙي
زرد	دل	بيل	ڪل/ چمڙي
پُپ	ڦڙ	زلف	زلف/ لُونڊڙي جا وار
ملڪور/ مَهر	عورتن جي مٿي جا ڪارا ٻوڏا وار جيڪي ٻنچوڻين جي ڪليل هجن.		

پالیک / پالونک	ہاسیر یون	لنگ	تنگ / جنگھہ
پوز	نک	کونڈ	گوڈو
پاد	پیر	گب	گل / گتا
بدن	بدن / جسم	انارک	گتا
سر	مٹو	لٹ	چپ / چپ
سزگ	مٹو	دپ	وات
کانپول	کوہڑی	دنتان	دند
پادوئل	پیرجی تری	گر	نڑی
پادوئج	مرو	بروت	مچون
مچک	میچالو / میج / مغز	ریش	ڈارھی
دیم	منهن	لنگ	رچپ / زبان
انچک	نراڑ / پیشانی	چم	اک
ایشک	نراڑ	مچاچ	چہر
شاگور / آژگور	جاڑی	بروان	ہرون
ژٹوک / سٹ	کاڈی	کوس	ہنہنی / ہنہنی
کوش	کن		

سیء ستمی درونت سبق ئیتیهون

نیوگانی نام میون جا نالا

آمب	آنب	نروپ	صوف
موز	کیلو	مخو	جمون
جام	زیتون	گلونٹ	کارکون/ڈونکا
ناکا	ناشپاتی	آزگ	سُکل یا پکل کارک/چھارا
تجگ	کدرو	پوگس/پون	ڈنگ/ڈنگ ڈونکا
لکش	کدرو	(آڈ نرم ۽ آڈ سخت کارک)	
چکو	چکون	ناہ/طرماگ	کجور/کارکون/قتل
لوئگ / کینگ	هندائو/چانہین	موسمی	موسمی
زردالو	زردآلو	نارنج	نارنگی
آلو بخارا	آلو بخارا	آلگ / شفتالو	آزو
گنر	پیر	انجیر	انجیر
نروپی گنر	صوفی پیر	توج	پیرون (کھڑ جو میو)
ٹود	توت	لیوار	لنار/کیدوڑو/لیسوڑو
انار	ڈاڑھون	چکو	چکون
پنیا / پکی / دارتجگ	پیتو/کات کدرو/کات چھڑ	بادام	بادام

سء چارمى درونت سبق چوتيهون

سبزاوگ نباتات (ون نئ)

توج	چار / كهڙ	اِسپس	لوسن
سوزگ	لانو	مگنى	مگني
گزگ / گزن آى		گزب / زرت جوئر /	كماندڙي
گرپاس	كچه / وونن	ماك	چونرا
گرو	لنبي	گنديم / غله	كڻڪ
مچ	كجيءَ جوون	كالمى	چنا
شریش	نم	گنجت	تر
كلير / گلير	ڪرڙ	تولگ انگور	كانپرون
ڏيڏار	توهر	وچش	پير
هيشرڪ	سانو سيار	لچوڪ	ڏنگري
گرزارواه / کوار	ايربال	سوتلىءَ سول	سئي
چگرد	کيراني	جو	جو
گمند	ڪمانڊ	ڪشار	فصل
آدرو	پيلاڙو / پيل	زون	لابارو

سء پڻجي درونت سبق پنجنهون
 جناورء دولتاني نام جانورن ۽ چوہاين جا نالا

سء دار / جاندار	سءوارا / جاندار	جانور
رتر	دَرندو/وحشي	ڪُڇڪ
اولاڪ	سواري يا بارڪشندڙ جانور	پڻڳ
دَلوت	چوہايو مال	مَٺ
اُشتر	اُت/ڏاچي	ڪُڻي
ڏاچي	ڏاچي	گُليرو (ننڍڙو تازو ڄاول ڪُڻي جو ٻچو) / گُڙو
ليڙو	ليڙو / اُت	گُڙو
گوانٺ	نوجوان ليڙو	ڌروڄ
ڄو	نوجوان اُت	آسڪ
ڀر	کوٺرو/کوٺري	آهو
شادو	پولڙو / پولڙي	ساروان
اُڀ	ڪهوڙو	ٻيٺل
ماديان	ڪهوڙي	ميش
نريان	ڪهوڙو	گراڻڊ
گرمگ	ڪهوڙي جو ڦر	تولگ

پاڇن	هڪر/ ٿيرُ	پُٺي / پُٺي	پٺي
بُڙ	هڪري	گُربگ / بگور	بٺو
پَس	هڪري	لاڱ	گڏھُ
فَنڪ	چيلو/ چيلي	هر	گڏھُ
هٿيل	هاڻي	ڏيل	گڏھُ
کرگوڻڪ	سهو/ سهڙو	کُڙگ	گڏھُ جو ڦر/ کوٽو/ کوٽي
پهان	نوجوان گهوڙي/	گورم	گورم (ڏکين، ڏکين وغيرهجي)
	نوجوان گڏھُ	گوهر	گوهر يا ڏاندن جو وڻرُ
رَمگ	ڏن/ چوپائي مال جو وڻرُ	بگ	اُنن جو گلو
نراز	نر درندو	گوسڪ	گابو/ گابي
هِيڪ/ هُڪ	مِرُون	سانڌ	هاڏو/ سانُ
نَم	پَچ	گاميش	مينهن
اچن	خجر	مَنوچ	وچ
گوک	کئون	شير	شينهن
مادگ	ڏکي	گورپٽ	گورنار/ گورپٽ
کائڳر	ڏکيو	مُرڪ	بگهار/ بگهوڙ/ ناهرُ
کُورهر	زيرا	گوک اُشتر	زراف/ سِتر گاؤ

سیء ششمی درونت سبق چتیهون

ساه دارانی خاصیں آزا

ساهوارن جا خاص عضوا

اوه	ماہگ	سیک	کانٹ
پشم	پوم	کر	نرمب
کنپ	پٹ	سونڈ	سول / ٹول
پر	بازول	پچ	لنگ / دمب
چھنب	چمب	چنبو	ہنجگ
ڈنگ	ڈنگ	ٹن	گودان

سء ٻڌڻي درونت سبق سٽيهون
مرغاني نام ٻکين جانا لا

چڪور	گڻگ	چيچي چمڙو	چٽو / چڙ
پونٽيرو / پٽيرو / پٽير	بٿر	جهرڪي	جنگ
ڪارو پٿر	سيه نرور	ڪبوتر	ڪپور
پٿر	ڪينڙ	ڪانءُ	گراگ / ڪاڱي
ڪپر / مينا	گولو	ٻُلُڻ	مُهي / بيليل
ڪُڪڙ	بانگو	ڪان ڪٽو	شاپي گروس
ڪُڪڙ	ڪروس	بدڪ	بدڪ
ڪُڪڙ	ٻيلينگ / ماڙڪ	چوڙو	چيڪ / چوڙڪ
طوطو / چٽون / مٺو	طوطي / مٺو	ڪونل	ڪونل / ڪو ڪو
مور	مور	ٻڪي	مرغ / مرگ
ڊيل	مورع ماڙڪ	ليلو / ليلهو	پيشوڙ
چيرو	مُوم / مڱو	لاٽر (ڪيرو، ڪيري)	شاٽل
ڪجهه	گوتو / ڪرگز	ڪيرو / ڪيري	نپوت
سِرڻ	جونوار	اُن ٻڪي	اشتر مرگ
		ڪونجهه	ڪاٺور

سیءِ ہشتمی درونت سبق اُتہون

آپِءِ سہدار

پاڻيءَ جا جانور

بدڪ	بدڪ	مڇي	ماهي
سانا/جهينگا	دریائی مدگ	ڪڇون/ڪڇئون	کپسڪ
سيانٽو/کيڪڙو	کيڪڙا	ڏيڏر	ڀڳل
ڪڇون/ڪڇي	کاسگ بد	ڏيڏر	ڀڪڻ
مانگرچ	پاڳاس	واڳون	گانڊو
		سيسارُ / سيسرُ	سينسار

(درياهه جي هڪ جانور جو قسم جيڪو واڳون ۽ کان به وڏو آهي)

سیءُ نهمی درونت سبق اولهینالیهون

مصالحه مصالحه

دارچینی/دالچینی	دارچینی	لونگ	کلیمپر
چبرو	کارا مری/کاری مری زیرگ		پیل
هنگ	هنگ	مرج	مرج
توم	سیرک	الدار/الکدار هئید	
سنڍ/آدرک	سنڍ	گدامی/آمری	چچک
لون	واو	الانچی/ننڍا قوتا	همر
ڏاڻا	گهڻچ	وڌڻ/سونف	رز
آٿاڻو/سانڌاڻو/آچار	آرام	هڙنو (میٺیءَ جو بیج)	امباگ

چلمی درونت سبق چالیهون

پوشاک ۽ سھت لباس ۽ زبور

جوتا/ہادر	کوش	توبی	مکھ
چپل	چمک	ہک/ہتکو	پاگ
چیر	پادیک	قميص	پتک/جاگ
فل/فلکو (نک ۾)	پلو	سٹن/کانچ/کانچ پلو	خلوار
ہائن جو زبور		گندي/ہوتي/رو	سریگ/گشان
والیون/ایرینگ	والی	پهران/چولو	گردول
نٹ	گرانزیک	اکت/ہتار	اسجک
تاچنی	ٹاسنی	کوٹ	کوٹ
گھی/گنھون	بندوک	لباس	پوشاک
قٹی (کائی ۽ جی)	شک	رومال	دزمال/رومال
قٹی	سررند	پتلون	پتلون
سرمو/سوہینرو	نریمگ	جوراب	موزگ
چوڑیون/کنکریون	چوڑیگ	ہوت/گوڈ	لاکی
دري (ھک قسم جو زبور)	گنڈیگ	ھک قسم جو زبور	دُر

(کنن ۾ ہائن جا سونا جھومک)

چل ۽ ٻيلهي درونت سبق ايڪيتاليهون

مور ۽ ملڪسڪاڻي نام مڪ ۽ ماکوڙن جا نالا

(جيتن جا نالا)

نڪومز	چيلائو/ڏينپو	منڱو	منڱهن
گودر	ڏينپو	پشڪ	مچر
سيه گودر	پونڙ	ريمز/ريزم	اڏوهي
پنگ ملڪ	ماڪي جي مڪ	مگ	ماڪر/مڪر
بالو/پاتو	هوت	گلگ	تڌ/مڪري (ننڍو مڪر)
زوم/زيم	وچون/پتون	گوٺار/ڌرمب	تنبڻ/گهينگو
موکو	ڪوريٽرو/ڏانور	ڪنگ	چچر/گوترو
ملڪ	مڪ	شچراگ	نانڊائو/ڪڙگهيتو
بوٺ/بوڙ	نولهر/جون ۽/بود	ڪاڪروڙس	ڪاڪروچ/تڌو

چل ۽ دومي درونت سبق ٻاڻيتاليهون
لڙڪاڻي نام ريزيون ٻاڻيندڙ جانورن جا نالا

نور / ريڙهه گوک	مُشڪ	ڪُونو
گوج	سواسو / گش	ڪش / سوڀيري
مار	پٺ چڙهي	سانڊو
سيه مار	ڪاريهر / واسينگ / نانگ	وچين / چڙهي / ڪريڙي
اڙوڏها	آرڙ نانگ	گرڙيل / گزري باگاڙ
اردڪ	نور ريتڙو / مشنگڙو	ڪرڙ قاضي / ڪرڙو

چل ۽ سڀني درونت سبق ٻاڻيتاليهون

نادراهي بيماريون

نادراه / ناجوڙ	بيمار / مريض	پشائڪ	نزلو / مڏاڙ
سردرد / سگرڙور	مٿي ۾ سور	ڦڪورگ	شبڪوري / رات جو اندوهين
تپ	ٻرو / بخار	ڦڳ	رات جو اندوه
نرين درد	چيلهه جو سور	هون دست	سوري / پڇش
			(ڪاڪوس ۾ رت)

گلک/جنگ	کنگه	لاپ درد	پیت جو سور
شانگ	اُلتی/اوکی	رنج	سِلهم/تپ دق
درد	سور	زردوکی	ساوک/هئیدی بیماری
			/کامین/سائی
پدرد/دور	ذو کو	گر میں تپ	مڈی جو بخار
ریش	زخم/قُت	گلش پهنات	نمونیا
سوم	سوج/قوڑو/قورڈی	لاپ بند	قبضی
سھرک	اُرڈی/اوری	لاپوچ	دست
خرمپک	وڈی ماتا	موڑ/آنٹی	وَت/آنتی/پچش
کینٹکرو	نندی ماتا	بواسیر	بواسیر/موکا
سید	هرنیا	بواسیر هونی	نواسیر (رت آئیندڑ
لقوه	لقوه/فالج/اڈرنگو		موکا)
لمپو هک	زکام/لیس	کوری	اندوہن
خومک	ناسور/کینسر	بے وابی	بیخوابی/ننبد نہ اچن
سیر زر دوکی	کارو کامین/		/ننبد قُتن
	کاری برقان	سنگ	پتر/پتری
گند باک	بد هفمی	سرخر	قیری/چکری

چل ۽ چارڙي درونت سبق چو ٿي تاليهون

پنجين لکڪاڻي نام پنجن آگرين جا نالا

پوکي (چلڪي)	چينج	(چيچ / آگرين مان ننڍي ۾ ننڍي آگر)
زڙاني (زڙاني بانگ)	بانج	(باج / چيچ جي پرواري آگر)
گڙي (گڙي گنوڪو)	وچين	(چيچ کان ليون نمبر آگر)
کاسگ چٽ (کاسگ چوک)	ڏسي	(آگوني جي ڀر سان پهريون نمبر آگر)
مٺ (ماتي لکڪ)	آگونو	(هٿ يا پير جي نر آگر)

چوڪي چلڪي ، زڙاني بانگ ، گڙي گنوڪو ، انت ، کاسگ چٽيٽ ،

درستاني مات انت ۔

چوڪي چلڪي ، زڙاني بانگ ، گڙي گنوڪو ، کاسگ چوک ، مٺ ۔

چل ۽ پڻجي درونت سبق پنڃيتاليهون

لفظ معني

اے ھي ايشي ۽ ھن جو

منی منھنجو/منھنجي کڻي ڪنھنجو

تنی تنھنجو/تنھنجي لوگ گھر

تنی نام ڪے انت؟ تنھنجو نالو ڇا آھي؟

منی نام ڇا ڪر انت۔ منھنجو نالو ڇا ڪر آھي۔

تنی ڀت ۽ نام ڪے انت؟

تنھنجي ٻي ۽ جو نالو ڇا آھي؟

منی ڀت ۽ نام داد محمد انت۔

سُنھنجي ٻي ۽ جو نالو داد محمد آھي۔

تو گجا ٻھڱ ۽؟

تون ڪٿي رھندو آھين؟

من جمال ميگ ۽ زھنگاں۔

مان جمال ڳوٺ ۾ رھندو آھيان۔

اے ڪے انت؟

ھي ڪير آھي؟

اے منی برات انت۔

ھي ۽ منھنجو ڀاءُ آھي۔

ايشي ۽ نام ڪے انت؟

ھن جو نالو ڇا آھي؟

ايشي ۽ نام ملوڪ انت۔

ھن جو نالو ملوڪ آھي۔

اے کڻي لوگ انت؟

ھي ۽ ڪنھن جو گھر آھي؟

اے منی لوگ انت۔

ھي ۽ منھنجو گھر آھي۔

چل ۽ ششمی درونت سبق چائیتالیہون

لفظ	معنی	چ	جا	هو	هانو
کنگ	ڪڙو	ڪڙو	ڪڙو	ڪڙو	ڪڙو
ڪڙو	ڪڙو	ڪڙو	ڪڙو	ڪڙو	ڪڙو
شوڊگ	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو
ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو
ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو
ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو
ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو
ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو
ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو
ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو	ڏوٺو

ماه ناز توڇي ڪنگ ۽ ڪڙو؟
 من ڪڙو شوڊگ ۽ ڪڙو.
 ڏوٺو نان نه پڳ؟
 اٽال، بلي برنج تيار انت.
 ماه ناز توڻ چاهي ڪرين؟
 مان ڪڙو ۽ ڏوٺو.
 اڃان ماني تيار نه آهي؟
 نه، پر پٽ تيار آهي.

نارِشت ڄاڻي يا نه؟	پوڙ رڌيو آهي يا نه؟
هو نارِشت هم ڄاڻي.	هاڻو پوڙ نه رڌيو آهي.
ڇي نارِشت ڄاڻي؟	ڇا جو پوڙ رڌيو آهي؟
گوشتِ نارِشت ڄاڻي.	گوشت جو پوڙ رڌيو آهي.
زوت کن منءِ برنج پڌيءَ ڳچي.	جلدي مونکي پت ڏي هڪ لکي آهي.
مڱ است يا نه؟	ڏونرو آهي يا نه؟
مڱ نيت، بله دوگ است.	ڏونرو ڪونهي پر لسي آهي.
گلاس دوگ پڌر کن بدئي.	گلاس لسي جوئي پري ڏي.

چل ۽ چٽي درونت سبق ستيتاليهون

لفظ	معني	
ڳچ	چوڪرو	لوگ واجه مڙس
ڇ	پت	چاڇو ناڪو
ڇت	هيءَ	ماءُ مات
لوگ ٻانگ / لوگي	زال / ڪهر واري	

اے ڳچ ڪٿي انت؟ هي چوڪرو ڪير آهي؟

هي چوڪرو اسان جو مائٽ آهي.

هي ڪنهن جو پُٽُ آهي؟

هي خداداد جو پُٽُ آهي.

آمنه ڪنهن جي گهر واري آهي؟

آمنه جميل جي گهر واري آهي.

آمنه ڪنهنجي پيءُ آهي؟

آمنه شڪيل جي پيءُ آهي.

شڪيل جي پيءُ جو نالو ڇا آهي؟

شڪيل جي پيءُ جو نالو علي آهي.

علي ڪنهن جو مڙس آهي؟

علي خديجه جو مڙس آهي.

علي تنهنجو ڇا آهي؟

علي منهنجو ڇاچو آهي.

علي ۽ جي پيءُ جو نالو ڇا آهي؟

علي ۽ جي پيءُ جو نالو دليراد آهي.

علي ۽ جي ماءُ جو نالو ڇا آهي؟

علي ۽ جي ماءُ جو نالو ماهين آهي.

اے بچڪ مئے سيارانت۔

اے کئی بچڪ انت؟

اے خداداد بچڪ انت۔

آمنه کئی لوگ بانگ انت؟

آمنه جميل ۽ لوگ بانگ انت۔

آمنه کئی گوهار انت؟

آمنه گليل ۽ گوهار انت۔

گليل ۽ برات ۽ نام کئے انت؟

گليل ۽ برات ۽ نام علي انت۔

علي کئی لوگ واجه انت؟

علي خديجه ۽ لوگ واجه انت۔

علي تنی چي انت؟

علي منی ناڪو انت۔

علي ۽ پت ۽ نام کئے انت؟

علي ۽ پت ۽ نام دليراد انت۔

علي ۽ مات ۽ نام کئے انت؟

علي ۽ مات ۽ نام ماهين انت۔

چل ۽ هشتي درونت سبق آئيتاليهون

لفظ	معني		
نودرر	شاگرد	زبان	بولي
چله	گهڻو/ڪيترو	مستر	وڏو
گوهار	پيڻ	گستر	ننڍو
براس	پاءُ	درستاں	سڀ کان
ڪجام	ڪهڙو	پيرڪ	ڏاڏو/نانو
وچو	ڪيترو/ڪيترا	ما / آما	اسان

توڇي گن ۽ ؟
 من نودرر ۽ اول۔
 تني دين ڪجام انت؟
 مني دين اسلام انت۔
 تني قوم ڪجام انت؟
 مني قوم بلوچ انت۔
 تني زبان ڪجام انت؟
 مني زبان بلوچي انت۔

تون ڇا ڪندو آهين؟
 آءُ شاگرد آهيان۔
 تنهنجو دين ڪهڙو آهي؟
 منهنجو دين اسلام آهي۔
 تنهنجي قوم ڪهڙي آهي؟
 منهنجي قوم بلوچ آهي۔
 تنهنجي بولي ڪهڙي آهي؟
 منهنجي بولي بلوچي آهي۔

توہان کھٹا پائتر آھیو؟	شا چھو براس ات؟
اسین چار پائتر آھیون.	اُما چا ربراس ایں۔
توہان مان وڈو کیر آھی؟	چہ شا مستر کئے انت؟
شاہ مُراد اسان مان وڈو آھی.	شاہ مراد اُج ماستر انت۔
توہان مان سہ کان ننیدو کیر آھی؟	چہ شا گستر کئے انت؟
اسان کان ننیدیون پیٹون آہن.	اُج ماگستریں گُوہار انت۔
توہان جون کیتریون پیٹون آہن؟	شمئے چھو گُوہار انت؟
اسان جون ہہ پیٹون آہن.	مئے دو گُوہار انت۔

چل نہمی درونت سبق اُتو نجاہون

لفظ	معنی		
روح	سج	دیگر	شام
کدیں	کڈھن	ایرِ رَوگ	لہن
ٹک دنت	اپرندو آھی	روگیت	اولہہ
بام	صبح	برگت مُوگ	لہن
چہ گجا	کٹان	ماہ	چنبد
دَر کیت	اپرندو	دِر پشگ	چمکن

شُکُوب / روئِک اوڀر	فُپ	رات
کدی	اِستار	تارا / تارو

روح کدیں ئِک دَنت؟	سج کيڏي مهل اُڀرندو آهي؟
روح بامءِ ئِک دَنت۔	سج صبح جو اُڀرندو آهي.
روح ڇه گجا درکيت؟	سج کٿان اُڀرندو آهي؟
روح ڇه شُکُوبءِ درکيت۔	سج اوڀر مان اُڀرندو آهي.
روح کدی برگت ٻيٽ؟	سج کيڏي مهل لهندو آهي؟
روح ڊيگيءَ برگت ٻيٽ۔	سج شام جو لهندو آهي.
روح گجا اڀر روت؟	سج ڪهڙي پاسي لهندو آهي؟
روح روگيتءِ اڀر روت۔	سج اولهه ڏانهن لهندو آهي.
ماه کدی ڏرپش ايت؟	چنڊ ڪڏهن چمڪندو آهي؟
ماه فُپءِ ڏرپش ايت۔	چنڊ رات جو چمڪندو آهي.
اِستار کدی ڏرپش اُنت؟	تارا ڪهڙي مهل چمڪندا آهن؟
اِستار فُپءِ ڏرپش اُنت۔	تارا رات جو چمڪندا آهن.

پنجابہی درونت سبق پنجاہون

لفظ معنی

چکھ	کیترو/کیترا	چنگ	هفتو
آدار	کلاک	دوازده	بارنهن
دماں	منٹ	ماہ	مہینو
گترہ	سیکند		

لیپ سال اہو سال جنهن ۾ فیروزي ۷ جا ۲۹ ڏينهن ٿين ۴
اهو سال ٽن سالن کان پوءِ ٿيندو آهي.

يک روج ۽ شپ ۽ تہ ۽ چکھ آدار أنت؟ هڪ ڏينهن ۴ رات ۾ کيترا کلاک
آهن؟

شپ ۽ روج ۽ تہ ۽ پست چار آدار أنت۔ هڪ ڏينهن ۴ رات ۾ چوويهه کلاک
آهن.

يک دماں ۽ تہ ۽ چکھ گترہ أنت؟ هڪ منٹ ۾ گهڻا سيڪند آهن؟

يک دماں ۽ تہ ۽ شست گترہ أنت۔ هڪ منٹ ۾ سٺ سيڪند آهن.

يک چنگ ۽ تہ ۽ چکھ روج أنت؟ هڪ هفتي ۾ کيترا ڏينهن آهن؟

هڪ هفتي ۾ ست ڏينهن آهن.
هفتي جي ڏينهن جا نالا ڪهڙا آهن؟
ڇنڇر، آچر، سومر، اڱارو، اربع،
خميس، جمعو.

هڪ مهيني ۾ ڪيترا هفتا آهن؟
هڪ مهيني ۾ چار هفتا آهن.
هڪ سال ۾ ڪيترا مهينا آهن؟
هڪ سال ۾ ٻارهن مهينا آهن.
مهينن جا نالا ڪهڙا آهن؟

جنوري، فيبروري، مارچ، اپريل، مئي،
جون، جولاءِ، آگسٽ، سيپٽمبر، آڪٽوبر،
نومبر، ڊسمبر.

هڪ سال ۾ ڪيترا ڏينهن آهن؟
هڪ سال ۾ ۳۶۵ ڏينهن آهن.
ليپ سال ۾ ڪيترا ڏينهن
آهن؟

ليپ سال ۾ ۳۶۶ ڏينهن آهن.

يڪ چوڪ عتہ ۽ چيت روج آنت۔
چوڪ ۽ روج پاني نام گجام آنت؟
شبه، يڪ شبه، دو شبه، سه شبه،
چار شبه، پنج شبه، آدينه۔

يڪ ماه عتہ ۽ چوڪه چوڪ آنت؟
يڪ ماه عتہ ۽ چار چوڪ آنت۔
يڪ سال عتہ ۽ چوڪه ماه آنت؟
يڪ سال عتہ ۽ دو ازده ماه آنت۔
ماہانی نام گجام آنت؟

تاکشان، بهاراں، اوستپان، مولمان،
گزا، سوچکان، جلکان، جلشکان،
ساچان، تومشان، سارتان، گوپشان۔

يڪ سال عتہ ۽ چوڪه روج آنت؟
يڪ سال عتہ ۽ ۳۶۵ روج آنت۔
ليپ سال (leap year) ۽ چوڪه
روج آنت؟

ليپ سال عتہ ۽ ۳۶۶ روج آنت۔

ليپ سال چي انت؟

ليپ سال چا آهي؟

هما سال ۽ فروري ۽ ماه ۽ روج ۲۹ بنت

جنهن سال جي فيبروري ۽ جي مهيني

آرا ليپ سال گوش انت۔

جا ڏينهن ۲۹ ٿين ، تنهن کي ليپ

سال چئبو آهي.

ليپ سال چڪه سالان پد کثيت انت؟

ليپ سال گهڻن سالن کان پوءِ ايندو

آهي؟

ليپ سال ۽ سالان پد کثيت انت۔

ليپ سال ٽن سالن کان پوءِ ايندو آهي.

ڇڻا ٿيڻي درونت سبق ايڪونجا هون

لفظ	معنيٰ		
دز نماز	وضو	شوڊگ	ڌوئڻ
پرچا	چالاءِ	وحد	وقت
چيو اڪه	چاڪاڻ ته	گجا ٿڳو	ڪيڏانهن
ويم	منهن	هزگار	شاهوڪار
باشڪ	بانهن	سراءِ	تي
نرو هڪ	نوت	گرد	ٿيڻي

دز نماز نه گرے؟

دز نماز گراں۔

مردم پرچا دز نماز گرانٽ؟

چيو اڪه دز نماز په نمازء فرض انت۔

دز نمازء چكه فرض انت؟

دز نمازء چار فرض انت۔

دز نمازء چاريس فرض گجام انت؟

دز نمازء چاريس فرض ايش انت۔

(۱) ديم ء شودگ (۲) بانگاں تاں

نرو هك ء شودگ (۳) سرء مسح گنگ

(۴) دوئين پاڊاں تاں گوء شودگ

نمازء وحدء ديم گجا گلو گنگ

لوٽ ايت ؟

نمازء وحدء ديم قبلهء گنگ

لوٽ ايت ۔

زکواة کئي سرء فرض انت؟

زکواة طرگارء سرء فرض انت۔

وضو ڪونه ڪندين؟

وضو ڪندس.

ماڻهو چالا ء وضو ڪندا آهن؟

چاڪاڻ ته نماز لاء وضو فرض آهي.

وضو جا ڪيترا فرض آهن؟

وضو جا چار فرض آهن.

وضو جا چار فرض ڪهڙا آهن؟

وضو جا چار فرض هي آهن.

(۱) منهن ڏوٺي (۲) ٺوٺن تائين هٿ

ڏوٺي. (۳) مٿي جو مسح ڪرڻ

(۴) ٻئي ٻيڙ ٿي ء تائين ڏوٺي.

نماز پڙهڻ وقت منهن ڪيڏانهن

ڪرڻ گهرجي؟

نماز پڙهڻ وقت منهن قبلي ڏانهن

ڪرڻ گهرجي.

زڪوات ڪنهن تي فرض آهي؟

زڪوات شاھوڪارن تي فرض آهي.

جج کئی سرء فرض انت؟	جج کنهن تي فرض آهي؟
جج هزرگارء سرء فرض انت-	جج شاهوڪارن تي فرض آهي.
تيوگيس عمرء وچو جج فرض انت؟	سجھي جمارم ڪيترا جج فرض آهن؟
تيوگيس عمرء يڪ جج هزرگارء	سجھي جمارم هڪ جج شاهوڪار
(ججء ارزشت داروڪء) سرء فرض انت-	(جج جي طاقت رڪنڊڙ) تي فرض آهي.
زڪواة وچو ديگ لوڻ ايت؟	زڪوات ڪيتري ڏيڻ گهرجي؟
زڪواة دوء نيم درسڊ (%) (بزان چلي بھر)	زڪوات اڍائي سيڪڙو (يعني چاليهين هتي)
ديگ لوڻ ايت-	ڏيڻ گهرجي آهي

پنجاءُ دومي درونت سبق ٻاونجاءون

لفظ	معنيٰ		
لالا	آڊا	گجا	ڪٽي/ڪٽان
ڪئ	ڪير	ڪار	ڪم
اڊء	هٽي	آٽنگء	آيو آهين
ڪرء	وٽ	آٽنگاڻ	آيو آهيان

- لالا تو کئے؟
 من بلوچے آں۔
 چہ گجا آتنگ ۛ؟
 من چہ کراچی ۛ آتنگاں۔
 تئی نام کئے انت؟
 منی نام دوست محمد انت۔
 ادۛ کئی کرۛ آتنگ ۛ؟
 ادۛ داد محمد کرۛ آتنگاں۔
 داد محمد تئی کئے انت؟
 داد محمد منی نا کو انت۔
 داد محمد چہ کار گنت؟
 داد محمد ڈرائیور انت۔
- ادا تون کیر آہین؟
 مان بلوچ آہیان۔
 کٹان آیو آہین؟
 مان کراچی ۛ کان آیو آہیان۔
 تنہنجو نالو چا آہی؟
 منہنجو نالو دوست محمد آہی۔
 ہتی کنہن وٹ آیو آہین؟
 ہتی داد محمد وٹ آیو آہیان۔
 داد محمد تنہنجو چا آہی؟
 داد محمد منہنجو چا چو آہی۔
 داد محمد چا کندو آہی؟
 داد محمد ڈرائیور آہی۔

پنجاه سئيمي درونت سبق ٽيونجاھون

لفظ	معني
منى	منهنجو
عمر	ڄمار
وان بئ	پڙهين ٿو
وانگ	پڙهڻ
	چڪاس
	امتحان
	آڏو کيس
	ايندڙ
	دربرجاه
	اسڪول
	پناه
	شروع

تئي نام ڪئي انت؟	تنهنجو نالو ڇا آهي؟
منى نام دلوش انت۔	منهنجو نالو دلوش آهي۔
تئي عمر ڇڱس انت؟	تنهنجي ڄمار ڪهڻي آهي؟
منءِ ده سال انت۔	مان ڏهن سالن جو آهيان۔
تو گجا روئي؟	تون ڪيڏانهن وڃين ٿو؟
من دربرجاهءِ رواں۔	مان اسڪول وڃان ٿو۔
شمئي دربرجاه گجا انت؟	توهانجو اسڪول ڪٿي آهي؟
مئي دربرجاه شهرءِ انت۔	اسان جو اسڪول شهر ۾ آهي۔
تو گجام درجهءِ وان بئ؟	تون ڪهڙي درجي ۾ پڙهين ٿو؟

من پنڄي درجاء واناں۔ مان پنجنين درجي ۾ پڙهان ٿو.
 هڻي استادءِ نام کي انت؟ توهان جي استاد جو نالو ڇا آهي؟
 مئي استادءِ نام کريم داد انت۔ اسان جي استاد جو نالو کريم داد آهي.
 شمارا حساب کي وائين ايت؟ توهان کي حساب کير پڙهائي ٿو؟
 مارا حساب کريم داد وائين ايت۔ اسان کي حساب کريم داد پڙهائي ٿو.
 هڻي چڪاس کدي بنت؟ توهان جا امتحان ڪڏهن ٿيندا؟
 مئي چڪاس آڏو کيس ماهي روجءِ اسان جا امتحان ايندڙ مهيني جي ڏهين
 پناه بنت۔ تاريخ کان شروع ٿيندا.

پنجاه چارمی درونت سبق چوونجاھون

لفظ	معني		
دیم دیمک	موکلن	پنن	مون لاء
ڀال کس	ڊاڪخانو/ڀال گھر	زڙ	پنسا
سرگن	پنجاه	کارگ	آئن
کاگد	خط	گجام	کھڙو
اٿون	هينئر	گچ	ماپ
پشترے	ٿوري دير کان پوءِ	لس	عام
واڙگ	موٽن	چچو	کيترو/کيترا
کساس	تقريباً	پيار	آن / وٺي، آڄ / کٽي اڃ

عمر تو ڊاڪخاني ويندين؟
 هائو مونکي رجسٽري موڪلي آهي.
 مهرباني ڀڳن مني کاگد ۽ ڀال کس ۽
 سرگن.
 هائو من تي کاگد ۽ براں.
 اٿون ساعت ڀڄت انت؟
 هائو مان تنهنجو خط ڀيان ٿو.
 هينئر وقت کيترو ٿيو آهي؟

اٽون ساعت ده انت۔ هينئر ڏه ٿيا آهن.

ڪاغذءِ منءِ ڏي من پشتر ڪي رواں۔ خط مونڪي ڏي مان ٿوري دير کان پوءِ ويندس.

واٽرگ چي وهڌءِ ڀيت؟ وري ڪڏهن موٽندين؟

ڪس اس دوازدهءِ پڌءِ ڪاڀاں۔ تقريباً ٻارھين وڳي موٽي ايندس.

هوءَ منءِ زڙاں پڌي من پي ٿو لفافه ٿيندس. هائو مونڪي پڻسا ڏي مان تو لاءِ لفافا به آئيندس.

گجام گج ڪي لفافه به بنت؟ ڪهڙي ماپ جا لفافا هجن؟

هڪس لفافه ڪه ٿيڪٿ اڻ پڌر انت۔ اهي عام لفافا جن تي ٽڪليون لڳل آهن.

چچو ڪيڙاڻا؟ ڪيترا وڻي اڇاڻا؟

چار لفافه ڪيڙاڻا۔ چار لفافا وڻي اڇاڻا.

پنجاهءِ پنجمی درونت سبق پنجونجا هون

لفظ معني

ڪتاب گس	ڪتاب گهر	گلدار	روپيا
گزارچڪ	اسٽيشنري	پڳار	ضرورت
دراہ بات ۽	السلام عليکم	خوانيس	سُني / سُو
چونيس	ڪهڙو/ڪهڙا	پزانت بلد	ڊڪشنري/لفت
پخت	ڪهڻو/ڪيترو	ٽيليس	نيرو

ڪتاب گهر ڪهڙي هاسي آهي؟

ڪتاب گهر هُن هاسي آهي.

هل ته ڪتاب گهر مان ڪُجهه

اسٽيشنري وٺون.

سائين السلام عليکم!

مونکي ٻه ڀڄ ڪاغذ ڏيو.

ڪهڙا ڪاغذ؟

سادا ڪاغذ.

مس ڪهڙي ۽ جي قيمت ڪهڻي آهي؟

ڪتاب گس گجام وڃي ۽ انت؟

ڪتاب گس آ وڃي ۽ انت.

مُروا ڪتاب گس ۽ ڇير ۽ گزارچڪ

ڏورا.

ولجہ دراه بات ۽!

مناد وڃي ڪا گد پڌ ۽.

چونيس ڪا گد؟

سادا ٻن ڪا گد.

مس ۽ شيشگ ۽ به پخت انت؟

مس ڪپڙي ڏهن رڻن جي آهي.

توڪي ڪهڙي رنگ جي مس

گهرجي؟

مونکي نيري رنگ جي مس گهرجي.

سٺي بال پڻ آهي؟

هاڻو.

گهڻي جي آهي؟

پندرهن روپين جي آهي.

ڪاري رنگ جي بال پڻ ڏيندا.

چار ڪاپون، هڪ پينسل ۽ هڪ رپڙ

به ڏيندا.

توهان وٽ بلوچي ڊڪشنري آهي؟

نه بلوچي ڊڪشنري ڪونهي ڪا.

مونکي ڏهين درجي جا ڪتاب گهرجن.

ڪتابن سان گڏ ڪاپون به ڏيان يا نه؟

هاڻو ڪتابن سان گڏ ڪاپون به ڏيو.

مس ۽ شپنگ ده گلدازيگ انت.

تراڪام رنگ ۽ مس درڪار انت؟

مناڻيليس مس درڪار انت.

جوانيس بال پڻ آست؟

هو.

ڇڪس يگ انت؟

پانزده گلدازيگ انت.

سياهيس بال پڻ پڌر آهي.

چار ڪاپي، يگ پينسل ۽ يگ رپڙ

هم پڌر آهي.

شمس ڪر ۽ بلوچي ڊڪشنري بلڪل آست؟

اٽال بلوچي ڊڪشنري بلڪل نيس.

مناڻيليس درجي ۽ ڪتاب لوٽ انت.

گون ڪتاباں ڪاپي هم لوٽ انت يا نه؟

هو گون ڪتاباں، ڪاپياں هم پڌر آهي.

پنجاه و ششمی درونت سبق چا و نجا هون

لفظ معني

لالا	ادا	لوٹ لوٹ	کهي / گهرجي
پيشدار	ڏيکار	مڪه	ڪپڙو
گجام	ڪهڙو	گر ماوگ	اونهارو
چارے	ڏسين ٿو	خيران	مهانگو
نہ	ٿلهو	شش	چهر

لالا! من ۽ شترين مڪه ۽ پيشدار۔
 گجام رنگ ۽ مڪه ۽ چارے؟
 هلڪائين رنگ ۽ مڪه ۽ پيشدار۔
 اے باز بزين مڪه ۽۔
 اے من ۽ نه لوٹ لوٹ۔
 انجين مڪه ۽ به بيت که گر ماوگ ۽
 نور ۽ گنگ به بيت۔
 اے جوان انت۔
 بلے ايشي ۽ رنگ روت يا نه؟
 ادا مونکي سٺو ڪپڙو ڏيکاريو۔
 ڪهڙي رنگ جو ڪپڙو ڏسندو؟
 هلڪي رنگ جو ڪپڙو ڏيکاريو۔
 هي ٿلهو ڪپڙو آهي۔
 اهو مونکي نه کهي۔
 ڪپڙو اهڙو هجي جو گرمي ۽ جي مند ۾
 پائڻ جهڙو هجي۔
 اهو سٺو آهي۔
 پر هن جو رنگ ڦٽندو يا نه؟

پيشا	تنهنڪري	ماهڪ	مڇي
اڳه	جيڪڏهن	بُنگ	ڏونرو

مڙاه داريں واجه تي مجلس جو ان انت۔ سائين توهان جي محفل ڀلي آهي.

بله من اجازت لوڻاں۔

نه واجه، مهر باني پکن به نه نه سائين مهرباني ڪري ويهو.

نان تيار انت، دپارے گُزارو۔ ماني تيار آهي، به ٽي گرھ ڪاڻي پوءِ وڃو.

من ۽ راضوري ڪارے آست، پيشامن مونڪي هڪ ضروري ڪم آهي،

روگ لوڻاں۔

تنهنڪري اجازت ٿو گهران.

اڳه من ۽ ڪارے مه بوتين ات من وت نه جيڪڏهن مونڪي ڪم نه هجي ها

نھاں۔

ته مان پاڻ ٿي نه وڃا ها.

نان ۽ ورے گُزاروے، چوش تراگس ماني ڪاڻي پوءِ ڀلي وڃو پرائين توهانڪي

نڪيل ايت۔

اجازت هرگز نه آهي.

شما زوراک ات۔

توهين وس وارا آهيو.

نا علا جي عترتدگ گپ ايت۔

مجبور ٿي ويهندس.

علي واجه دستاں نشودا نين۔

علي سائين جن جا هٿ ڏوٿار.

هو واجه۔

جي سائين.

نوال ڪٿي آهي؟	دسپاڪ گجائنت؟
هي آهي سائين.	ايش انت واجه.
بسم الله ڪريو.	بسم الله يڪن
هيءُ ڀاڄي ۽ جو ٻوڙ آهي.	اے سبزي ۽ نازشت انت.
هيءُ مڇي ۽ جو ٻوڙ آهي.	اے ماهيگ ۽ نازشت انت.
جيڪو اوهاڻڪي پسند اچي سو کائو.	هر چي دل ڪڍيت هائي نور.
علي جڳ نسي جو به ڪٿي اچ.	علي جڳه دوگ هم ڀيار.
علي مونڪي گلاس پاڻي ۽ جو ڏي.	علي من ۽ گلاسه آپ پڌي.
هڪ پيالو ڏنرو به ڪٿي اچ.	يڪ کاشي يه بستگ هم ڀيار.

پنجاه هشتي درونت سبق آئونجاھون

لفظ	معنيٰ		
بڻاگ	واڳون	گران	مهانگو
پياز	بصر	ارزان	مستو
سيرڪ	ٿوم	گهٽچ	ڏاڻا
ڪوڇ	ڪڍو	ڇڻو	گهڻو/ڪيترو

بڻاگ ۽ ڪلوي پخت ۽ دے؟   واڻن ڪلو گهڻي جو آهي؟
 بڻاگ ۽ ڪلوي دوازده ڪلداريگ انت۔   هڪ ڪلو واڻن ٻارهن روپين جو آهي.
 پيمار آست؟   بصر آهن؟
 هو پياز هم آست۔   هائو بصر به آهن.
 سيزن ڪنگ نه بنت!   توم نتي ڏسجي!
 سيزن آست انت، چنڊ پدياں؟   توم آهي، گهڻي ڏيان؟
 چنڊ ڪلدار ۽ سيزن هم پدي۔   پنج روپين جي توم به ڏيو.
 ڪوچ ۽ ڪلوي چون دے؟   ڪدو ڪلو گهڻي جو آهي؟
 ڪوچ ۽ ڪلوي پست ڪلداريگ انت۔   هڪ ڪلو ڪدو ويهه روپين جو آهي.
 هما باز گران ديت، ڪوچ منڍي ۽   توهين مهانگا ٿا ڏيو، منڍي ۽ هر ته
 ارزان انت۔   ڪدو سستا آهن.
 چنڊ ڪلدار ۽ گهڻي چنڊ ڪلدار ۽ پور چينڪ   پنج روپين جا ڏاڻا، پنج روپين جو ڦوڊنو
 هم پدي۔   به ڏيو.
 دو ڪلو ٺاڻا هم پدي۔   به ڪلو ٺاڻا به ڏيو.

پنجاه نمھي درونت سبق اُتھت

لفظ	معني		
بُ	هڪري	شيري	ڪير ڏيندڙ
چون	ڪيئن	پيادي	سُني نسل جو
سٺيل ڪرڳ	ڏسڻ	رڌ	ڌوڪو
رڙ	پيسا	زاهڳ	ويامن/ويم

واجهه وٺو اُترس ڏي پڙي ۽ پڙي ۽ ڪري ادا ڏيوا هل ته پڙي ۽ مان هڪري وٺي
ڪائين۔

پڙي ۽ رڌ ۽ ضرورت نه انت۔ پڙي ۽ هر وڃڻ جي ضرورت نه آهي۔
پر چا پڙي ۽ رڌ ۽ ضرورت نه انت؟ چو پڙي ۽ هر وڃڻ جي ضرورت نه آهي؟
ڏي ۽ پڙي ۽ رڌ ۽ ضرورت نه انت۔ ادا ۽ هڪريون مون وٽ جام پيشيون آهن۔
بياچه هماهاڻ ڪي ڪير۔ اڄ انهن مان هڪ ڪاهي وڃ۔

تو باري پڙي ۽ چون ڏي، گول من ۽ انڪه رڌ تون الانجي هڪري ڪيئن ٿو ڏين،
نيسٽ۔ مون وٽ ايترا پيسا نه آهن۔

تو بيا پڙي ۽ سٺيل گن اڄ تو من ۽ رڌ تون اڄ هڪري ڏسي وٽ، مونکي تو هر
لاڳ نه انت۔ پيسن جي لالچ ڪونهي۔

چوں باریں تی بُ شیرِ انت؟

ڇا تنهنجي ٻڪري کير واري آهي؟

بله واجبہ منی بُ بیا دی انت۔

هائو سائین منهنجي ٻڪري سُني نسل

جي آهي.

بُ شیرِ چوں انت؟

ٻڪري ۾ کير ڪيئن آهي؟

بُ شیرِ شُرانت۔

ٻڪري کير ۾ صحيح آهي.

من ترارِ دنه دیاں۔

آءُ^۵ نوسان دوکوئو ڪریان.

ڄواں گُرا من ۽ بُ ۽ پیش دار۔

ڇڱو مونکي ٻڪري ڏيکار.

بُ ایش انت۔

ٻڪري هي آهي.

ما همیت زاحک۔

مهینواک ویا می آهي.

کلو یه شیرِ دنت۔

کلو کير ڏيندي آهي.

بُ من ۽ دوست بیت، زَران به کُوش!۔

ٻڪري مونکي پسند آهي، پُسا چئو.

اے بُ پنج هزار کلداریک انت، بله تو

هي ۽ ٻڪري پنج هزار ٻين جي آهي،

منی دوستی براتے ۽ هرچی تی دل ۽ کثیت

پر تون دوست پاءُ آهين، جيڪا توهان

همگه پدے۔

جي دل ۾ اچي سو ڏيو.

ڄواں گُرا من ترا چار هزار کلدار دیاں۔

ڇڱو مان توکي چار هزار ٻيا ڏيندس.

ششتمی درونت سبق سٔ

لفظ	معني	نوکیس	نئون
کارکس	آفیس	حال پدے	ہذا
مشت وار	ٹورائتو	گڈی	آخری
کریمہ	پاڑو		

واجہ من ۽ پاسپورٹ کارکس ۽ روگی انت، ادا مونکی پاسپورٹ آفیس وحثو آھی،
 چه اداء گجام بس پاسپورٹ کارکس ۽
 روت؟
 ویندی آھی؟

چه اداء چچ بس پاسپورٹ کارکس ۽ نہ
 روت۔
 هتان کاہہ بس پاسپورٹ آفیس کونہ
 ویندی.

شما پیر۽ شانزده ڈی ۽ سرپکپ ات، توهان پهریائین سورهن دي (16 D) ہر
 شانزده ڈی شمارا صدر۽ ایرگنت۔
 چڑھو، سورهن دي (16 D) توهان کي

صدر لاہیندی،

چہ اداء شما پاداں ہم مشت گن ات،
 هتان توهین ہند بہ وحي سگھو تا.

پاسپورٽ ڪارڪس ۽ بس هم شمار ڇه پاسپورٽ آفيس جي بس به توهان کي هٿان
اودع رڻ ايت۔ ملندي۔

اڳه شمار ڪش ٻي عهدي ات ته رڪشه هم شمارا جيڪڏهن توهان رڪشي ۾ ويهندا ته
پاسپورٽ ڪارڪس ۽ سرگنت۔ رڪشا به توهان کي پاسپورٽ آفيس پهچائيندو.
شانزده ڏي ڇه گجا ڪيٽ انت؟ سورهن ڏي (16 D) ڪٿان ايندي؟
شانزده ڏي ڇه بهينس ڪالوني ۽ ڪيٽ۔ سورهن ڏي (16 D) پينس ڪالوني ۽ مان
ايندي۔

شانزده ڏي ۽ اسٽاپ گجام انت؟ سورهن ڏي (16 D) جو اسٽاپ ڪهڙو
آهي؟

شانزده ڏي ۽ اسٽاپ بميش انت ڪه سورهن ڏي (16 D) جو اسٽاپ اهو آهي،
تو اوشتا تڱ ۽۔ جتي تون ٻيو آهين۔

ايش انت شانزده ڏي هم اٽڪ۔ اجهو سورهن ڏي (16 D) به آهي۔

جوا من شمع منٽ وارا۔ مان توهان جو ٿورائتو آهيان۔

واجه صدر ۽ ڪه پخت انت؟ ادا صدر جو پاڙو ڪيترو آهي؟

صدر ۽ ڪه ده ڪلدار انت۔ صدر جو پاڙو ڏه رپيا آهي۔

گسءِ جزائی جوڑ کنگءِ حاترا کا گدے دیم پہ کسءِ واہندءِ

میمن گوٹھ کراچی

۲۰۰۷/۹/۸

مڑاہ داریں ولجہ

ڈراہ باتئے!

مردچاں شورءِ ہزرگءِ سوبءِ شمسے جاگہءِ جاوڑال باز ہراب بوتگ،
 شورءِ دارگءِ پدہم تاں دو ساعتاں بانءِ مچھت آپ وٹمین ایت۔ مہربانی
 پکن ایت مچھت ءِ ہے کارءِ زوت پکنائین ایت، نہ تہ من وت ہے کارءِ کناہمین ءِ
 ہرچ پٹگیں زڑاں چہ شمسے کر یہاں کشاں۔

دز بندی کنوک

حسن علی

جاء جي مالڪ کي جاء جي مرمت لاءِ خط

ميمڻ ڳوٺ ڪراچي

۲۰۰۴/۹/۸

محترم جناب

السلام عليكم

اڄ ڪلهه برساتين جي ڪري اوهانجي جاء جي حالت تمام خراب
ٿي چڪي آهي، مينهن بند ٿيڻ کان پوءِ ٻن ڪلاڪن تائين ڇت ٽمندِي رهندي
آهي. مهرباني ڪري ڇت جو اهو ڪم ڪرائي ڏيندا، نه ته مان پاڻ اهو ڪم
ڪرائي، خرچ ٿيل رقم توهان جي مسواڙ مان ڪاٽيندس.

عرض گذار

حسن علي

چہ دربر جاہ و ہیڈ ماسترء یک روچ و موکل و حاترا دز بندی

دیم پہ واجہیں ہیڈ ماسترء

اب، ت دربر جاہ کراچی

دراہ بات ۛ!

عزتمندیں ولجہ:

من بھرگ زہگ شاہ دوست و نودربر دہی رکلاس و گوں ہما پہ ادب
دست بنداں کہ دوشی شپ و من و را تپ و نور جگ و سر ہم باز دردنگ و
انت پہ ہے حاترا مروچی دربر جاہ و ساڑی و ت نہ کناں۔

بہر دانی یکن ات من و یک روچ و موکل شات بہ گن
ات، من گوں دل و جھلائی و شمعے منت دارباں۔

منت دارا

شمعے کستر پاد نودربر

بھرگ

رکلاس دہی

جمال گوٹھ

۲۰۰۸-۸-۳

هيڊ ماستر کي هڪ ڏينهن جي موڪل لاءِ درخواست

خدمت ۾ جناب هيڊ ماستر صاحب

ادب، ت اسڪول ڪراچي.

السلام عليكم!

جناب اعليٰ:

آءٌ عرضدار پيپرگ ولد شاه دوست پڙهندڙ درجو ڏهون سائين جن کي هٿ ادب جا ٻڌي عرض ٿو ڪريان، ته مونکي رات کان مٿي ۾ سخت سور ۽ بخار آڻم، تنهنڪري اسڪول ۾ حاضر ٿيڻ کان لاجار آهيان.

مهرباني فرمائي مونکي هڪ ڏينهن جي موڪل ڏيڻ جي عنايت

ڪرڻ فرمائيندا، ته سائين جن جو شڪر گذار رهندس.

فقط

اوهان جو فرمان بردار شاگرد

پيپرگ ولد شاه دوست

پڙهندڙ ڪلاس ڏهون

جمال ڳوٺ

۲۰۰۸/۸/۳

کا گدے پہ دلبریں دوست و پستو

لاٹھی کراچی

۲۰۰۷/۳/۲

دلبریں دوست دادشاہ !

گل و شادان بات بات

السلام علیکم !

چہ مہراں سزج ایں سلامؔ پد حال ایش انت کہ من دراہؔ
سلامت اول چہ واجہیں خدائے پشامتیؔ واہگ داروں۔

دیترے احوال چوش انت کہ من پہ فہمے دعوتؔ منت واروں، واجہیں
ہمیل منی وتی دلؔ واہگ ہمیش ات، کہ من ماں تیرماہؔ شالؔ بیایاں، فہمے
کا گدے رسگؔ پد من باز شادان یوتوں، کہ شامںؔ را شالؔ آگےؔ مخرماب
گنگؔ دعوت دانگ۔ اگہ خدائے واہ ات تہ من آوکیں یک فہمےؔ دیم پہ شام کایاں،
پنن کافر مہ بیت۔

درستال سلام بہ ریت۔

کتر

فہمے ہمیل

رحیم بخش

دوست جي خط جو جواب

لاڻڊي ڪراچي

۲۰۰۴/۳/۲

پيارا دوست داد شاه! سدا خوش هجو

السلام عليكم!

بعد گهڻن سلامن ۽ سڪ جي لکجي ٿو، ته آءٌ بلڪل خيريت سان آهيان ۽
الله تبارڪ و تعاليٰ کان اوهان جي خيريت جو طلبگار آهيان.

مطلب ته احوال هن ريت آهي ته آءٌ توهان جي دعوت جو شڪر گذار
آهيان. آداسائين منهنجي پاڻ اها مرضي هئي ته مان اونهاري ۾ ڪوئيٽا اچان،
توهان جي خط ملڻ کان پوءِ مان ڏاڍو خوش ٿيس ته توهان سونگي ڪوئيٽا اچڻ
جي دعوت ڏني، جي خدا گهريو ته مان ايندڙ آچر جي ڏينهن توهان ڏانهن
ايندس. وڌيڪ فڪر نه ڪريو، سڀني کي سلام ڏيندا.

فقط

اوهان جو دوست

رحيم بخش

اِشتاپيں منڌءِ گُلوڪور اُنٽ   تڪڙي ڪٿي انڌا گُلڙ چڻي. يا

تڪڙ ڪم شيطان جو.

(جيڪو ماڻهو ڪم ۾ اجاڻي تڪڙ ڪندو

تنهن جو ڪم رُندو)

اُشتر وٽي ٻارءِ وٽ زور ايت،

بلهه وڃي ٻه لوث ايت۔   ٻيٽ ڀر، ٻئيءَ لڏ.

(مطلب ته نوڪر يا مزدور کي چڱي طرح

ڪارائجي، ته هو اطمينان سان ڪم ڪري.)

نئن به تڪي، ڳڙ به مٺو.

اُشترءِ دڙي ۽ مڪين ڪنڙي

(لالچي ماڻهو، رشوت وٺڻ کي فائدي مند

سمجهندو آهي، پر پڪڙجڻ جو ڊپ به اٿس.)

اُمودءَ ورءِ اُمودءَ ريءِ۔   ويهي دريا جي ڀرتي وجهي واڳوءَ سان وير.

(جنهن جي هٿ هيٺ ڪم ڪجي تنهن سان

دشمني نه رکجي)

بخاورين چڪ گوانزگ ۽ زانگ بيت۔ سڪيلڌو ٻٽ پينگهي ۾ ٻڌرو۔

(مطلب ته ماڻهو پنهنجي چال چلن مان

ٺي ٻڌرو ٿي ته اشراف آهي يا بد معاش.)

باز ۽ پڌ ۽ گل مڪن ۾ ڪمڪ ۽ غم مڪن۔
ٿورو ڏسي اُهو نه ٿجي، گهڻو ڏسي سَرو
نه ٿجي.

(هر وقت الله تعاليٰ جو شڪر ادا ڪرڻ

گهرجي سڪ ۽ ڏک سڀ الله تعاليٰ جي

وس ۾ آهن.)

سُرو سڀ ڪو ٻائي ٻر اک اک ۾ ڦير آهي.

بُوءِ دي ريش ۾

(جيڪو ڪم هوشيار ماڻهو هٿان سڌري

سو ٻي وقوف جي هٿان ٻرياد ٿي.)

بدگنه ۾ ڦٽ نڪ ڪنه ۾ ڦٽ۔ جهڙي ڪرڻي تهڙي ڀرڻي.

(نڪ يا بد، جو ٻئي لاه ڪندو يا سوچيندو

سو پاڻ ٿندو.)

بگش جنڪ ۽ نشار پوه بيت۔ چئو ڏي ۽ ڪي نه سڀي ٺهن.

(ٺهن ٻرائي ڏي ۽ آهي، تنهن ڪي چوڻ

سولون آهي.)

ڀڳتا ڇڏي نه زانت زمين چوڻ انت۔ ٻڙهي پاڻ نه ڄاڻي ماري ڪٿاڻي.

(جيڪو پاڻ نه ڄاڻي، سو ٻئي کي ڇا

سيڪاريندو)

جيڪو لکيو منجهه ازل، تنهن کي ڪير

وجهي جهل.

بخت نه گنت ياري، گول ڪئي تو

گن ڪئي گلنگ زاري۔

(قسمت جو لکيل ضرور ٿيو آهي. تنهن

کي ڪو به روڪي نه ٿو سگهي.)

مٺي کي مارڻ سورهيه جي ڪلا.

بزرگ ۽ جنگ نامردی انت۔

(جيڪو اکي ئي مثل آهي تنهن کي

مارڻ بهادري نه آهي)

پيگ ۽ دڙي ڦٽي ۽ پيگ نه مان ايت۔ ٻڪري جنهن وڻ سان ٻڌجي، سوئي وڻ

ڪاڻي. يا جو ڏيڙي، گڏه رڪوالو.

(امانت جيڪڏهن خيانت واري ماڻهوءَ

جي حوالي ڪجي، تنهن جي سلامت

رهڻ جو ڪهڙو پروسو.)

قاضي ڄاڻي، قيام ڄاڻي.

توکل پہ اللہ۔

انسان کي گهرجي ته محنت ۽ سچائي ۽

سان ڪم ڪري ۽ انهيءَ ڪم کي الله

تعالیٰ جي حوالي ڪري

تینءَ ٽاپڪءَ را شڪانِ جت، تویاهءَ۔ ٻڙڻ چوي ڏونگهي کي وڃ نہ ٿنڪا.

(هاڻ ۾ گهڻن عین هوندي به ماڻهو ٻين

کي مھڻو ڏيندا آهن.)

جيءُ خوش تہ جھان خوش

لچمي وڃي تہ لچڻ نہ وڃن.

(بادشاهي مان جيڪڏهن فقيري ملي

تڏهن بہ پنهنجو اخلاق ثابت رکو.)

ٽاڙي هڪ هڻي نہ وڃي.

(ٻن ڌرين جي رضا منديءَ سان ڪم

ٿئي ٿو)

نادان دوست کان دانا دشمن ڀلو.

(نادان دوست پنهنجي نادانيءَ ڪري

پنهنجي دوست کي تڪليف ۾ وجهي

ٿو، پر عقلمند دشمن مان اهڙو نقصان

ورلي ٿو پهچي)

جان اُست تہ جھان اُست۔

چہ نانءُ رَوُڪَے بلے چہ لُجءُ مہ رَوُ۔

چاپ یک دستءُ توار نہ گنت۔

چہ نادائیں دوستءُ، دانائیں دشمن۔

چم وٽي عيالا ڪورائنت۔

ڪوسو پاڻي ڪڪ نه ساڙي.

(ڪوبه ماڻهو پنهنجي ڪي مٿو ٿو گهري.)

چيز وٽي ۽ مھر ڪن، هما ڳ ۽ ڏرمه ڪن۔ وارتہ ڦٽي، نه ته ڪوڙائي ڪٿي،

ڏن ته ڏٺي، نه ته وڪڻ ڪٿي.

(ماڻهو پنهنجي شي ۽ جي پاڻ سنڀال

ڪري ته بهتر آهي)

ڊيپو ڪيش بٽ، زھگ ۽ سر لوئڊ بٽ۔ ڪهڻين زالين گهر نه هلي، ڪهڻين مردن

هر نه هلي.

(ضرورت کان وڌيڪ سڀ ڪاشي ۽

تقصان ڪار آهي.)

ڊگر ۽ مال ۽ را ٽپل نه برازايت۔

لکين ليلائون چنيسر جي راڄ هر.

(نوڪريا زال ڪي وڏائي ڪرڻ نه جڳائي)

ڏرڻل مردم، مردم نه آنت، ڏرڻل

ماڻهو سڀ نه سهڻا پکي سڀ نه هنج

سنگ زمرود۔

ڪنهن ڪنهن ماڻهو منجهه اچي بوءِ بهار جي.

(مطلب ته سڀ ماڻهو برابر نه آهن. ڪي، سهڻا

آهن ته ڪي ڪوجها، پر سياڻا ۽ عقلمند تمام

ٿورا آهن)

دے سُرايت، دپے سُرايت۔ رنج بنا گنج ڪونهي.

(انسان بنا تڪليف يا محنت جي ڪامياب

زندگي گذاري نٿو سگهي.

دُڙيءَ مات مدام پيگ نه ڇڏي ايت۔ دريا ڀرتي چوڪر ڪڍي آڃ نه ٻڌي، سُڀان

ٻڌي.

(ٻچڙو ڪم ڪندڙ ڪنهن نه ڪنهن ڏينهن

ضرور خطا ڪائي.)

ٻه ڀائر، ٽيون ليکيو.

دوبرات، سهي حساب۔

(وهنوار توڙي سگهي پاءُ سان هجي ته به

وهنوار آهي.)

ڀڳڙن ڪاڏي هٿ ڏوتا پيا آهن.

دُڙيءَ دل بڻٿ۔

(جي بري ڪمن ۾ هٿ وجهيو ته گهڻي رهندي)

ڊگرءِ ماڙيءَ ڪنڊيءَ وٽي ڪلنءَ ڀرائي ماڙي ڏسي پنهنجو پنگو نه ڊاهجي.

(پن سان ريس نه ڪجي)

مه سوچ۔

ڀڳو گهڙو ڍان ڍان ڪري.

ڊرنگس ڏهلءِ توار شاديس ڏلءِ

(جيئن ڀڳل گهڙي جو ڪڙڪو خراب، تيئن

رڻجڻ ايت۔

بيوقوف ماڻهوءَ جو ڳالهائڻ آجايو.)

دیزء وڌ ڀڄ انت بله ڀڄڪء سڄن سڄي ٻانهن ڏٺي، ته سڄي نه ڳڻهجي.
تنگي به بيت۔ (جيڪڏهن ڪو مهربان ٿئي ته ان جي

مهرباني مان غلط فائدو حاصل نه ڪجي.)

دل نه گش ايت، نان مال تينء نه دل ڪوئي ته عذر گهڻا.

پش ايت۔ (ماڻهو جي دل ۾ ڪوٽ هوندو ته بيشمار

بھانا ڪري سگهي ٿو.)

روٽ علت، نه روٽ عادت۔ علت وڃي، عادت نه وڃي.

(دوا ڪرڻ سان بيماري ڇڏي وڃي پر عادت

ڪڏهن ڪين مٽي آهي.)

راستء بوجڳ لڏ ايت،

بله نه ٻڌ ايت۔ سڄ جي پيڙي لڏي، پر ٻڌي ڪين.

يا سڄ ته پيلوئج.

(سڄ هميشه قائم آهي تنهن ڪي نه لهر

نه لوڏو)

زهڪ شريت، گڙاماسء

مڃين ايت۔ ان گهريو ماءُ به ٻٽ ڪي ٻيون ڏي.

(ٻٽا چوڻ جي ڪوبه ڪم نه ٿو ٿئي.)

زهم ۽ ڀڄ روت، بله زبان ۽ ڀڄ ڇڏي جي ترڪن کان ٻيڙ جو ترڪن چڱو آهي.
نه روت.

(ٻيڙ جو ترڪيل ماڻهو ٿورو گهڻو ڏک)

ڪاٺيندو ٻيڙ زبان مان اڃا ئي ڳالهه ڪرڻ

ڪري دل آڙي ٿي ٿي ۽ هميشه لاءِ

ناراض ٿي ٿو.

زبان ڇڏي، ته ملڪ ڳير انت. اها زبان اُس ۾ ويهاري، اها زبان چانو

۾ ويهاري.

(جيڪو ماڻهو ٻين سان ادب سان ڳالهائيندو)

تنهن کي سڀ ڪو ڀائيندو ۽ پيار ڪندو)

جيڪو ڏاڍو، سو ڳالو. يا

زور ۽ سُرءُ جا گه انت.

ڏاڍي جي لٽ کي به مٿا.

(ظالم ماڻهو جيڪو ڪرڻ گهري ٿو سو)

ڪري سگهي ٿو.

جيڪو ڪري گيهه، سونه ڪري ماءُ بهي.

زور ۽ سلام انت.

(پنسي سان انسان هر ڪا شي حاصل)

ڪري سگهي ٿو.

سارن ڳڙي وٽ وٽ ساڳيءَ گنت. ٿڌو گهڙو پاڻ ٿي پاڻ کي چانو ۾ رکائي.

(ایماندار ۽ هڏڏوڪي ماڻهو هر وقت ۽

سڀ ڪنهن وٽ مان پائيندو.)

تيل سھانگو هجي ها ته گدڙ چوڻيون

مڪين ها.

سنگ اڪه لھم ۽ تين اُنت، تولگاں

جا تڱ اُنت.

(دنيا ۾ ڪوبه ڪم سولائيءَ سان ٿي

نٿو سگھي.)

سر پڌريں مردم گوشت نه لوٽ ايت۔ ٿٽوءَ کي ٿارو، تازي ۽ کي اشارو.

(بي وقوف ماڻهو ڀٽ لعنت سان ڪم

ڪري ٿو، ۽ اهو ڪم سڀاڻو ماڻهو اشاري

ملڻ سان پورو ڪري ٿو)

سنگ ۽ سر ميڙينگ نہ بيت۔

جبل سان مٿو هڻين، نيٺ مٿو پيچي.

(جيڪڏهن ڪو ماڻهو پاڻ کان ڏاڍي

سان وير رکندو ته ضرور پاڻ کي نقصان

پھچائيندو آهي.)

سادھو ۽ سدايت بارگ اُنت۔ ڏڀري ڍور کي، مڇر به گھڻا.

(ڪمزور ماڻهو ۽ کي سڀڪو ستائي ٿو)

ڦٽ اول پکارے، ڳپت اول بيگارے۔ ويٺي سڱن کي، ڪن به وڌائي آئي.

(فائدي بدران اُٺلو نقصان پرائن.)

شومء را گوشت بيا بگهت مٺ، پنهنجي ڪٺي جو نڪو ويڄ، نڪو طيب.
گوشت يے منء شوميء چے گرتگ۔ (جيڪو ماڻهو پاڻ پنهنجو زيان ڪندو،

تنهن جو ڪهڙو علاج.)

صبرء مٺورد وٺ انت۔

صبر جنين جو صبر، تير نه گسي ٿن جو.
(انسان کي هر وقت صبر ڪرڻ گهرجي،
جيڪو صبر ڪندو سو مطلب کي پهچندو.)

غيبء رازاں خدا زانت۔

ڪڪ هيٺ لڪ پيو آهي.
(مطلب هي آهي ته گجھه جي خبر ڪنهن
کي به ڪانهي سواءِ الله تعاليٰ جي.)

ڪاراں گنت ڪاهيگر، ڪاهان وارت ڪٽيو ڪاڻي فقير، لٽيون جهلي پوڙو.

ماڏگ۔ (تڪليفون هڪٽرا برداشت ڪن ۽ فائدو ٻين

کي پهچي.)

ڪپنگ انت ڪوه، جهه جنگ ٺهپاں۔ مروان موت ملوڪان شڪار.

(جڏهن ڪو چڱو مڙس ڪمزور ٿئي ٿو ته

ڪو اچو چڱو مڙس ٿئي ٿو)

ڪارء حراب گنت شاه مراد،

اٺو ڪاڌو ڪٺي، مار پئي گاهي ڪي.

لٽءَ وارت دٿراد.

(ڪم هڪڙي خراب ڪيو، سزا ٻئي

کي ملي.)

ڪورءِ ملتان دريگهڪ.

آنڌي وڃي ملتان لڌو.

(جيڪو ٻين کان پڇندو رهندو سو

ضرور وڃي منزل مقصود تي پهچندو.)

چاڪري چور، نيوالي حاضر.

ڪارءِ ٽپڪ انت، ورگءِ

دور بخت.

(ڪم چور ماڻهو ڪم جي وقت وڃي

لڪي ويهي رهي ٿو، پر ڪاڏي وقت

سڀني کان اڳ ۾ ويندو هوندو.)

ڪورءِ ياري سرءِ گاري.

آنڌو هاڻي لشڪر جو زيان.

(ٻي وقوف دوست کان نقصان پهچڻ جو

آنديشو رهي ٿو.)

ڪور ۾ چاميٽءَ وٽ انت.

چري ڦٽ ۾ به خوش.

(ٻي وقوف ماڻهو ڪو نادانيءَ جو ڪم

ڪري ۽ ڪو سڀاڻو ڪلا جي صورت ۾

هن جي تعريف ڪري، اهو ٻي وقوف

سچ پچ ساراهه سمجهي ڏاڍو خوش

(ٿيندو.)

کدی هُشک انت کدی تر،
کدی گرم انت کدی سرد۔

ڪڏهن پري ۽ ۾، ڪڏهن پاڪرم.
(ماڻهو سدائين هڪڙي حال ۾ نٿو رهي)
جتي وڻ نه آهي اُتي ڪاٺڀيرو به وڻ.
(جتي سڀ اڻ پڙهيل هوندا اُتي ٿورو
پڙهيل به غنيمت آهي.)

کوريں پڇماڻ پڙي اُرس۔

کيتي سِر سَيتي.

ڪارءِ دست شر گنت۔

(پنهنجو ڪم پاڻ ڪجي ته لاپُ ٿئي.)
اُهو ڪر جو مينهن وسندي ڪم اچيئي.
(پنهنجي ڪمائي ۽ مان ڪ بهه بچائي ته
ڏکڻي وقت ڪم اچيئي ۽ ٻين جي اڳيان
هٿ ٽنگڻو نه پوي.)

کاڙڪي نُر راڱي ٻُڙو۔

ننڍي وات مان وڏو ويڻ نه ڪڍجي.

گپ ۽ بجا هُڏ ڏريار۔

(هر وقت زبان کي قابو ۾ رکڻ گهرجي.)

گوک ۽ زبان انت، کدی اے ٻونزءُ
کدی آڻڻ ۽ نَزءُ۔ يا
ٻچ تنهن جي ٻاءُ، جنهن جي وائي ڪي
ور گهٽان.

به ترس چه هائی، که نه ترس ایت خدائے۔ (جنهن ماڻهو جي زبان ڦرندي ڳهرندي

آهي تنهن کان ڊڄڻ ڳهرجي)

گولو حرام انت، آپشڪ ئي طار انت۔ ستين لنگهين ڪو حلال.

(نهایت لاچارى وقت نه ڪرڻ جهڙو ڪم

به انسان کي ڪرڻو ٿو پوي.)

گچي چه ڊپءُ کپيت، چڱ نه پيت۔ ڏڏل ڪير ٿين نه پوي.

(جيڪڏهن وقت هٿان نڪري ويو سو

وري هٿ نه ايندو.)

گور که گف ايت، گراڻو خيڏ ڏهراڻ ڪٿيو وائيو، هراڻيون وهيون ساري.

(جڏهن ڪنهن کي ٺاڻي جي سخت

پٽ ايت۔

ضرورت ٿئي ٿي، تڏهن هو ويهي هراڻا

ڪاغذ ڇاپيندو ته مٿان پُل چوڪ

ڪري ڪا رقم نڪري اچي.)

هٿ ڪٽائي حلوه کائڻ.

رکسءُ پوئوچ پوءِ طر يدر انت۔

(پهندي کان وڌيڪ خرچ ڪرڻ.)

نه ڪو ڏسي، نه پوئوڪي.

لنڊرءُ رکندڙ ڳورمءُ دور گن۔

(لُچ ۽ دسعاڻ ماڻهوءَ کان هر وقت

هاسو ڪرڻ گهرجي.

بکُ بچڙو ٿول داناءُ ديوانا ڪري.

(بک سڀ کان بچڙي بلا آهي، سيائن ڪي

به چريو ڪري.)

ڏکو ڪنجي پاءُ لڳ، ڳالهائجي الله لڳ.

(پاءُ لاءِ وڙهجي پر جيڪڏهن شاهدي

ڏيئي پوي ته هميشه سچ ڳالهائجي.)

پرائي ڏي ۽ تان ڪارڪ به چڱي.

(بنا محنت يا ڪوشش جي ڪو فائدو

بهجي، پوءِ اهو ڪٿي ٿورو هجي ته به چڱو.)

پاڻ نه هالي ڪتا ڌاري.

(گهٽ ڪمائن ۽ فضول خرچ ڪرڻ)

جهڙي ڪرڻي تهڙي پرڻي.

(نيڪ يا بد، جو پئي لاءِ ڪندو يا

سوچيندو سو پاڻ لٽندو.)

رڍن اڳيان رباب، وڄائيندي ورهيه ٿيا.

يا رڍ ڇا ڄاڻي رباب مان.

لنگوڙ هوش برگر دايٽ -

لٽ ۽ ٺور پهراس ۽، گپ ۽ پگن
حدائي -

مفت ۽ مال قاضي ۽ حلال رانت -

مشڪ ۽ وت ۽ جا گه نيست، بله
پوشي يه دُوب ۽ رانت -

جڻن چاهه ۽ پهره ڊگره ۽، وت گپ ۽
مال چاهه ۽ -

من خوشال فرانت، آگهيت
دوش ۽ -

(بي وقوف ماڻهو کي ڳالهه سمجھائڻ ۾ بہ

تمام گھڻو وقت گھرجي.)

مارءِ ھونڊءَ دست مان گنگ۔ سٽي شينھن کي آگر نہ ڏجي.

(چاڻي واڻي ڪنھن ماڻهو کي ستائڻ نہ

گھرجي)

مردءِ زبان يگ انت۔ ڪهي سارهي، ٻولي ٻاروچن جي.

(سچار ماڻهو جي واتان ڳالهه نڪتي تہ

چڻ ٿي.)

مارءِ وارنگليس چٽ ۽ کڙ ۽ ترس ايت۔ کير جو ڪاٺيل، جھڻ کي ڦوڪي پئي.

(ھڪ پيري ڪنھن ماڻهو يا شيءَ مان

نقصان پھچي، تہ پھر وري احتياط ڪرڻ

ضروري آھي.)

مڻ بڻاڻ ٿي ۽ مڻ ميار پڳاڻ، ٺٽي گدرو ڪري ڪاٽي ۽ تي تہ بہ گدري کي جوکو،

منا بخت کہ مڻ ميار پڳاڻ۔ جي ڪاٽي ڪري گدري تي تہ بہ گدري کي جوکو.

(ڏاڍي ۽ ھيٺي جي وڙھن مان ھيٺي کي ٺٽي

نقصان آھي، پوءِ ڪٺي ڏوھ ڏاڍي جوئي ھجي.)

مدئي فقيرءِ، جڻ فقيرءِ۔ نہ ڏي نہ ڏکو.

(ڪنهن جي به دل آزاري نه ڪرڻ گهرجي)

مَيات دُڙيءَ کي گوشاڻا پڇو ڇو ايت - اهڙو سونُ ئي گهريو، جو ڪن چئي.

(جو ڪم فائدي واسطي ڪجي تنهن مان)

مور ڪو نقصان پهچي سو ڪم گهريو.

نوڪ ڪيسگيءَ واءِ مهڙو - پوءِ ڍاڻي کان قرض نه ڪڍجي، توڙي لٽائي

لڪ.

(مطلب هي آهي ته نئين ڍاول کان ڪڏهن)

به قرض نه وٺجي.)

نانءُ بدئي گرونءَ پڇن - پيٽ ڀر ته منهن ڪارو سهي.

(ڪميٽي ماڻهوءَ کي فقط مانيءَ جي ڳڻتي

ٿئي ۽ عزت جو فڪر ڪونهي.)

جهڙي پٽ، تهڙو چٽ.

پٽ نڪ منزل آسان -

(مطلب هي آهي ته پٽ لسي آهي ته مٿس

چٽ به چڱي ٿيندي، جي ڪنهن ماڻهوءَ جو

ارادو نيڪ آهي ته ڦل به چڱو ملندس.)

سوئي هجي ساڻ ته گڏهه گهرجي نه ڪري.

ڦليلڪ نه ٻانگ ڏنت، دولائي

يا چٽي ڪٽي جي دوا پتر.

ڪارج ايت -

(بد معاش ماڻهو موچڙي کان سواءِ سڌونہ ٿئي)

نيڪي مزانت ۽ گوڻ نيڪي مه گن۔

(ڪميڻي ماڻهوءَ سان ڪيترو به چڱو ٿي هل ته

هو بُرائي ڪندو.)

نزور ۽ لڻ ۽ زور مان انت۔

ڏکڻا مينهن نه وسڻا، وسي ته ٻوڙي

ڪانتر ڏک نه هٿان، هٿي ته جهوري.

(ڪمزور يا ڊڄڻي ماڻهوءَ جو وڙهڻ ناممڪن

آهي، هر جي ڊڄڻو ڏک هٿي ته ڏاڍو هٿي.)

ڏيئي ڪي پُٺِ ۾ اونده.

وقت گهڻو پهاڙ ۽ ٻوه ۽ گنت۔

(ڪي ماڻهو پنهنجا عيب لڪائي فقط

پنهنجي تعريف ڪندا آهن.)

سُٽي پلي ڪٿا ڪين ماري.

وڻنگين مرد ۽ مڙش ڌڻ ڪاريت۔

(جيڪو ماڻهو پنهنجي ڪم جو پرواه نه

ڪندو سو نقصان ۾ رهندو.)

پلي اُٺ پنهنجي مُٺ تان ٽرڪي.

وٽي گوش، وٽي ديم۔

(پلي بد چال ماڻهو پنهنجي لڇڻ کان پاڻ

ٻڇڙو ٿئي ۽ ماڻهن ۾ خوار ۽ ذليل ٿئي)

وَتِي عِيَالَنه چار ايت، وگرء سرء گند ايت۔ هان نه هلي، لوكان مَتِيون ذئي.

(هين كي روكن هر ساڳيو كم هان

كرن)

هنهنجي گهر ۾ هلي به شينهن.

وَتِي كَسء روبا شيرانت۔

(غريب توڙي شاهوڪار سپكو

هنهنجي گهر ۾ چن ته راجا آهي.)

گره گهت، هر چلهه وت.

وائے وطن هُشڪين دار۔

(هرديس ۾ مصيبت ۽ تڪليف

برداشت ڪرڻ کان پوءِ ڪجهه

وڌيڪ ڪمائن کان هنهنجي وطن ۾

گهت ڪمائن بهتر آهي.)

قُڙِي ۽ قُڙِي ۽ تلاءُ.

طرزے طرزے کاسگ ۽ پٽے۔

(ٿورو ٿورو کڏ ڪبو ته گهڻو ٿي هوندو)

جهڙي نيت، تهڙي مراد.

ها نيت، ها مراد۔

(چڱي نيت جو ڦل به چڱو ۽ بري نيت

جو نتيجو ٻرو)

جهڙا ڪانگ، تهڙا ٻڄا.

ها ڦل، ها ٻڄ۔

(سيائي ماڻهو جو ٻار به سيانو ٿئي ٿو.)

هرءِ سرچمل انت، هر گے لڏايت۔ غريب جي جوءِ جڳ جي پاڇائي.

(غريب جي زال کي سڀڪو پاڇائي

سمجھي مٿس حڪم هلائي ٿو يعني

ڪمزور ماڻهو تي سڀڪو حڪم هلائي

ٿو)

هر نه زانت ذعفرانءِ بها پڪت انت۔ ڪوڇا ڇائي ڪڻڪ جي مانيءَ مان.

(ڪميٽو ماڻهو سڌائين ڦٽِ لعنت سان

سمجھندو آهي اهو شاباش چوڻ مان ڇا

سمجھندو.)

يگيں گُلاهءِ دو سرچم نسبت۔ به گدرا هڪ مٿ ۾ نه ماڻهن.

(هڪڙي وقت ۾ ٻن خاص ڪمن ۾

ڪامياب ٿيڻ مُشڪل آهي.)

بلوچي ٻوليءَ جا اهي لفظ جيڪي مختلف لهجن ۾ ساڳئي معنيٰ ۾
صورتخطي جي فرق سان استعمال ٿين ٿا.

بلوچي	بلوچي	سنڌي
ملڪميت	ملڪموت	ملڪ الموت
وڀس	وڀ	سُمه (سُمهن جو امر)
اوشت	بوشت	بيھ (بيھن جو امر)
مات	ماس	ماءُ
برات	براس	پاءُ
ڀت	ڀس	ڀيءُ
اڀس	اڀ	گهوڙو
خرپش	خرپ	ڪٽو
گپسنگ	گسپ	ڪڇئون
مَنگ	بَنگ	ڏونرو
ڀنڊ	مِهڊ	ويھ (ويھن جو امر)
بڊ	بڊ	ويھ (ويھن جو امر)
گنگ	گُرنگ	ڪيو

ڏٺو	ڏيٺڻ	ڏيٺڻ
هو	بوٽڻ / پڻڻ	پڻڻ
ڏس (ڏسڻ جو امر)	ڊڪار	ڊڪار
ڪاءُ (ڪائڻ جو امر)	نور / ڦور	نور
رَسو	ڇٽ	ڇٽڪ
ويھه (۲۰)	گيٽ	پيٽ
اسان	اٿا	ما
اسانجو	مے / اٿے	مے
اڃ	مرشي / مروشي	مرچي / مروچي
اڃ رات	اٺشي	اٺشي
هن سال	ايمراڻ / ايمري	ايمال
مڇي	ماهي	ماهيڪ
پگهر	هٽيڊ	هيڊ
نٿ (مال جو نڪ هٽڻ)	پونوساد / پونستاد	پوساد
وار	مؤد	مڍ
ڪاڪوس	گوت / گُو	گيٽ
گهر	گس	لوگ

وَسِيك	وَسُو	مَسُ
پو	پَوو	ويگوبهيءُ
جنوزام	جنوزان	بيوه/رن زال
سياد	سيال	مائنٽ / وارث
زامات	زاماس	ناني/جانو
سير	سُور / آروس	شادي
خري	خَرُو	ماسي/مامي/چاچي
وسرڪ	خاڀر	مالو
ملمڪ	مسڪ	مڪ
زيم	زُوم	وِچُون/پِٿُون
رَميز	ريزم	اُڏوهي
ليلڪ	لُولڪ/بُوبُو	جيپوڙا / جيت / ڪيٿان
		/ جرٿوم
نگن	نَگن/نان	ماني
دیز	ديگ	مائي/ڪنو/رڌ ٻچاءُ جي
		ڪم ايندڙ لڪرجو ديگڙو
		/ دُڏُ ولوڙن لاءِ چاڏو

لوھڀڪ

لوھي / منجڪ

ديکڙو / ديک

کيڻگ

کوڻگ

هندائو / چانهين

پڻا

پڻي / دارميڳ

پيتو / کاڌ گدرو

هم

هون / دي

به / پڻ

جنگ

يُتگ

کليو

بزي

بُور / بُو

وڻ / کڻ

تنگ

تت / دست

پڇي ويو

گهام

گجام / گتام

ڪهڙو

مڃاه آرگ

جاه آرگ / دڙس گنگ

سجائڻ

شينز

شونز

سانو

رر

رگر

وڻ / جهل

کيڻگ

کڻگ

(وڻ يا جهلن جو اُمر)

جهليو / پڪڙيو / ورتو

وڻتو (خريد ڪيو)

گر ايت

گريت / گپيٽ

وڻي ٿو / جهلي ٿو

پشيمان

پشومان / شومان

پشيمان

ليوار

ليهار

لنار / گيدوڙو

گٹ	گرو	پس / کٹو
میدان	میدان	دوڑ / دوڑن
بوٹ	بوڑ	تولہر / جون ۛ / بود
دٲان	دٲان	دند
شاشک	پشگ	مچر
میانجین / میانجی	نیانجین / نیانجی	درمیان
رُز	رُز	بُند / مٲاھون
پیر	مہیر	پوڑھو / پیر سن / کراڑو
ھپنگ	ھپنگ	گاہ جو ھک قسم
زیناکی	زیوناخی	خوٲصورتی
گرہگ	گرہگ / گرینخ	روئن
رکندگ	رکندغ	دسن
چارگ	چھارغ	دسن / نہارن
گردگ	گردگ / خرگ	گھمن
پلوک	مخلوخ	قُرنڈر / قورو
روگن	روغن	گیھ
گنوک	گنوخ	چربو

آڌ چريو/نادان/اهوجهه	هپتال	هپتال / ابدال
ڪاڌو / خوراڪ	وهڙد/ وڙدن	وڙد
سُڍ	دڙد	درد
سپائي	بانگهءَ	باندءَ
جهيڙو/فسادُ	پِشائت/ پھسات	پِشائت
جُڏائي	جڏائي / جُڏائي	جتائي
اڳواڻ	رَه شون	ره دربر
گوشتُ	گوڙد	گوشت
عملدار/ڪمدار	کھاڙدار	ڪاردار
ڪولُن	بوڙغ	بوڙجڪ
ڪبابُ	کواڙ	ڪباب
نوريتڙو/ مَشُونِگِڙو	هڏرڪ/ هيڙدِرڪ	اڙدڪ / اڙيت ڏرڪ
ڏاڪڻ/ ٻوڙي	پڊ يانڪ	پڊانڪ
ڪِنُون	گروشڪ	گروڪ
اُونهارو	گرماءُ وڳ	گرماءُ
ٻاسريون	پالوئڪ	پالڪ
ڪڙي	پُونز	هينز

اوباسي	گاسگ	گهاگ
رسم و رواج	رَبودگ / دود	رَبیت / رَبیدگ
دواخانو	دارو جاہ / دوا کس	درمان جاہ
دوڙخ	دوڙه	دوزه
دوڙخ	جاندم	بخدم
ڏينهن	روش	روچ
ضرورت	گزر	لوٹ
خواهش / اُميد / آس	واہشت	واہگ
ویر / دشمني / کینو	کینغ	کینگ
دشمن	دُڙمن / بدواه	دُڙمن
گار / گاريون	دُڙمان / زا	دُڙمان
ليکو	جساؤ	ساب
شرمندو / لڄي	ليزم / حجات	شرمندگ
تحقيق ڪرڻ / کوجنا	مھوئخ / پڻگ / پٺ پول	مڙلگ
ڪرڻ		
ٿاڻو	رزان / رُ	همران
پوءِ / پهر	مھڌاء	پدء

دُوار	دُمپار/دوبر	پيهر
گڙا	گڙا	پوءِ
پانپا/بُن پان	پاسپان/پانگ	چوڪيدار/پاسبان
پاگ	پهاغ	پڳ/پنگو
مُزد	مُز/مُزوری	مزدوري/آجر
بي بي	بانگ / گودی	بيبي
گهتر	شرتر	بھتر
گندتر	گنتر / بدتر	خراب/خراب تر
ذراج	ذراڙ	ڊگهو
هَنزَگ	هَنزَينگ	وسنُ
کپار	مَزدونگ	دسترخوان
گُپتان	گُمتان	کيسو (زائفن جي)
پندول	پَهڙو	کيسو (زائفن جي)
کيسگ	کيسڻ/کيتو	کيسو
چوڻي / چھوڻي / چتوريں	چَپَ پيمیں / تهاں ڏوليں	ڪهڙو
بُخيل	بُخيل	بخيل/کنجوس
کُڻپنگ	کُڻومبو	کُڻبي

شپانگ	شوانگ	هڪرار/ مال چاريندڙ
هڏيگ	هڏيڪ / گرونگ	هڪيو / هڪايل
پوئنگ	پوئنگ	چوسن
گندگ	هڏنگ	ڪلن
نچڪندگ / ڀڃڪندگ / ڀڙهڪندگ / ڀڙهڪندڻ		مرڪن / مڻڪن
الدار	الڪدار	هڻيد
خمر	خمر	ڪڪر
هنگ	هنگ	امپو / ڪنگير
ڌڀيگ	ڌڀي	ڌڪ / ڌڪن
گهڻچ	گهڻچ	ڌاڻا
سيال	سياد	مٺ مائٺ
پورچينگ	پورچينگ	فودنو
پالڳ	پالونگ	هاسري
پونڙو	پونڙو	ڪڙي
ناگن	ناهن	ننهن
گرانڙيگ	گرانڙي	نٺ
پڊنواڻگ	پڊنواڻگ	هڙاڏو

گا لَہند اصطلاح

آپ ۽ ڳڻ	منهن ۽ ڀلو ٿيڻ	شرمندو ٿيڻ
آڇ ۽ جنگ	ڳاڻي پکا خرچ ڪرڻ	ڪنڌ ڀڃندڙ خرچ ڪرڻ
		/ فضول خرچ ڪرڻ.
آڇ ڳڻ	ٻارڻ ٻرڻ	آزار مڃڻ / ظلم ٿيڻ
آس روڪ ڪنگ	ٻاه ڀڙڪائڻ	جهيڙو ڄاڳائڻ / چڙ ڌيارڻ
آسمان ۽ سرءُ زورگ	اُپ ڌارڻ	وڏيون دانهون ڪرڻ
اِشڪراں ۽ گوا تو ڪنگ	ڪڪڙ ۾ چنبون اُچلڻ	فساد مچائڻ
بد آڙگ	ڪڇ مٺڻ	رَنج ٿيڻ
بد بڙگ	چوه چنڊڻ	ڪاوڙ ڪرڻ
بگ ۽ ڪر ۽ توج لوڻگ	پهرن کان پير گهرڻ	اجاڻي اميد رکڻ
بے آپ ۽ مُڱ	اَک جو هڪو ٿيڻ	بي حيا ٿيڻ
مٺ ۽ سربوڻگ	ترين ڀر ٿيڻ	تمام غريب ٿيڻ
پڊ جنگ	تڪيا پيئڻ	آسرا ڳولھڻ
پُشت ۽ ڳڻ	ڪڍ پوڻ	نقصان پهچائڻ لاءِ
		هٺيان پوڻ

تيلانگ ديمگ	ٿڙا مٿي تي ڏين	دريدر ڪرڻ،
تچڪ ۽ ٺوڻڪ	کلي منهن ڳالهائڻ	لوڏي ڪيڻ
زٽڙي هيرنگ	اُپُ ٿاڙڻ	ڪرڻ
ٺڀاڻ وادنگ	ڦٽن تي لون وجهڻ	پٽاڪ هڻڻ
ٺيلنگ پشدارگ	اک ڏيکارڻ	ڪنهن جي دل جو
جهه جنگ	هونو ٻارڻ	ڏک وڌائڻ
چم سهر ديمگ	اک ڏيکارڻ	دڙڪوڏين
چڪموڙ ديمگ	تنجي ڇڏڻ	هٿ ڪرڻ
پٽماڻ هاروئڱ	اک جو پاڻي نه سڪڻ	دڙڪوڏين
پٽماڻ ڏڙڱ	اک چورائڻ	مار ڏيئي پڇي ڇڏڻ
پٽماڻ ٺڄ ڪنگ	اک کولڻ	هميشه روئندو رهڻ
		اٽڪل سان لکي وڃڻ
		خبردار ٿيڻ / ٻئي کي
		خبردار ڪرڻ
پٽماڻ اٽڙ رنگ	اکين ۾ سرمو پائڻ	ڪاشي ۽ اهڙي طرح
		غائب ڪرڻ جو خبر نه پوي

تمام گهڻي عزت ڏيڻ	آکين تي رکڻ	پنهن ڌار ڌار ڪرڻ
پنهنجي سنڀال ۾ رکڻ	آک ۾ رکڻ	پنهن ڪنگ
بد نيتي سان ٺهائڻ	آک ميري ڪرڻ	پنهن ليڪار ڪنگ
هوشيار ٿيڻ / جاڳڻ	آکيون پٽجڻ	پنهن ڇڪ ڪنگ
بيغيرت ٿيڻ	آکيون ٻوڏڻ	چم ڇم ٻوڏ
يادگيري ٻوڏ / غائب	آکين آڳاٽ ٿيڻ	پنهن ڊيم ۽ چڪر ڌار ڪرڻ
شيءَ جو خيال آڇڻ		
آکيون جوش ۾ ڳاڙهيون	آکيون رت ڇڏڻ	پنهن هون آڳ
ٿيڻ / سخت ڪاوڙجڻ		
ڪچي ننڊ آڇڻ / ننڊ جي	آک لڳڻ	چم ۽ ڌڪ لڳڻ
شروعات ٿيڻ		
آک جي ٻلڪن جو	آک جو ٽڪڻ	چم ۽ ڌڪ
حرڪت ۾ آڇڻ. سوڻ		
يا بد سوڻ سمجهڻ		
اجايو ٻٽاڪ هڻڻ	آپ ۾ ترارون هڻڻ	خداءَ مرغا ۽ سنگ ڄڻ
تڪليف ۾ وجهڻ	ٽنڊي ۾ آڻڻ / رت ڪرڻ	ڊرلش ڪنگ
بي رخي اختيار ڪرڻ،	منهن ڦيرڻ	ڊيم ۽ ٻيڙي ڪنگ

ناراضيو ڏيکارڻ.	دٻ ڊيگ	دٻ ڊيگ
سامهون ٿيڻ، زور آزمائي.	منهن ڏيڻ	دٻ ڊيگ دٻ ڊيگ ڊيگ ڊيگ
ويچار کان سواءِ		
پرو سو ڪرڻ.		
عرض ڪرڻ	هٿ ٻڌڻ	دست بند ڪرڻ
خوش ڪرڻ	نپ ناري چڏڻ	دست مرز ڪرڻ
ڊڄي وڃڻ	ڏيڍ ڏيڍ ڏيڍ	دل ڌڪ ڏيڻ
جهيڙو ٿيڻ / فساد ٿيڻ	ملهاڻو مڃڻ	ڏريو ڏيڻ
سرسري نظر ڪرڻ	آڳ ڦيرڻ	ڏاڍا رنگ ڏيڻ
/ منهن موڙڻ.		
اڍنگي چال هلڻ / قائدن ۽	ليڪا لتاڙڻ	راهيءَ اڻ پاد مال ڪرڻ
قانونن جو خيال نه ڪرڻ /		
اخلاق ۽ ارڪان جو		
خيال نه ڪرڻ.		
مزا ڏيڻ	ڪل لاهڻ	بل ڊگ
حيرت ۾ غرق ٿي وڃڻ	ڪاٺ ٿي پيهڻ	رنگ ڏيڻ
ڌيان ۾ نه آڻڻ	آڳ نه ٻڌڻ	رنگار نه ڏيڻ

ڪر تڪياں گرفتار بولڻ	نيت آڏو اچڻ	پنهنجي ڪٿي لوڙڻ
		/ خراب ڪم جو انجام
		خراب پسڻ
کوڀ ٻوڏ	ٻانهن پيلي ٿيڻ	مدد ڪرڻ
ڪٺو ڪور بولڻ	دال نه ڳرڻ	ٻهجي نه سگهڻ
ڳچول ۽ زور ڳ	سونو ڪٽورو هٿ ۾ هڻڻ	پنن کان شرم نه ڪرڻ
ڪينسارت زير ڳ	تڏو ساه ڪڍڻ	ڏک ظاهر ڪرڻ
گودڙاڻ سڻڪ جنگ	ڪڪڙ ۾ ڪٽو هڻڻ	چرئي يا لُچ ڪي چيڙڻ
گر ڪ ۽ ڇڻ ڳر ڳ	ڏاند ڏنڻ	بخيل مان ڪم ڪڍي
		اچڻ.
لوگ ۽ سِرءُ زور ڳ	اُپ ڌارڻ	وڏيون دانهون ڪرڻ
مان نياز ڳ	اُک نه ٻڌڻ	ڪا شيءَ نه سمجهڻ /
		پرواه نه ڪرڻ
مڙ ۽ رڻڪ	اجر ملڻ	عيوضو ملڻ
مڙ ۽ زندگي	تندو چڻڻ	لاڳاپو ٽوڙڻ، تعلق چڻڻ
تڙ ڳ	ٻلي چاڙهڻ	قرباني ڪرڻ / صدقو ڪرڻ
دل شوج ڳ	تڏو ڪٽائڻ	نامس ڪرڻ

واری گشت

سُورَہَنُ

مُشکلاتون سہن،

محنت کرن

واری بونگ

تَنوَنِ ہر تنگی ہون

گذران تنگ ٹیئ،

دُکیو گذران ٹیئ

مددي ڪتاب ۽ رسالا (Bibliography)

۱. عطا شاد   بلوچي نامہ   مرڪزي اردو بورڊ لاھور،
چاپو پهريون جون ۱۹۶۸ع
۲. حاجي عبدالقيوم   بلوچي بوميا   بلوچي اڪيڊمي ڪوئٽا،
چاپو پهريون ۱۹۹۷ع
۳. سيد ظهور شاه هاشمي   بلوچي اردو بول چال
۴. خير محمد ندوي   بلوچي معلم   سوغات پبليڪيشن ڪراچي،
چاپو پهريون ۱۹۸۱ع
۵. سيد ظهور شاه هاشمي   بلوچي بنگيجي   سيد نظام شاه هاشمي،
ڪراچي
۶. لالا غلام محمد شاهواڻي   بلوچي براهوي بولي جا   براهوئي اڪيڊمي،
ڪوئٽا
۷. ميجر اي موڪلر/ترجمو   بلوچي گرامر   بلوچي اڪيڊمي،
محمد بيگ بيگل   ڪوئٽا. چاپو پيو
۱۹۸۸ع
۸. عبدالواحد بنديگ   بلوچي ماهتاڪ

بلوچي لبزانڪ

۹. شڪيل احمد بلوچ

بلوچي «سچڪان» گوادر پريس ڪلب روڊ

۱۰. راشد سيد

گوادر ڊسمبر ۲۰۰۷ع

مڪتبہ اسحاقیہ، جھونا

رہبر سنڌي

۱۱. علي محمد بلوچ

مارڪيٽ، ڪراچي.

بلوچ اتحاد ادبي اڪيڊمي،

مير گنج

۱۲. مير احمد دھاني

ڪراچي، ڇاپو پهريون ۱۹۹۳ع

سينگار سنڌي گرامر رائيٽر بڪ ڊيپو ريشم بازار،

۱۳. ساحر پرڙو

حيدرآباد.

جامع سنڌي لغات سنڌي ادبي بورڊ ڄام

۱۴. ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ

شورو، حيدرآباد، پاڪستان.

جلد پهريون ڇاپو ۱۹۹۵ع

جلد ٻيو ڇاپو پهريون ۱۹۸۱ع

جلد ٽيون ڇاپو پهريون ۱۹۸۳ع

جلد چوٿون ڇاپو پهريون ۱۹۸۵ع

جلد پنجون ڇاپو پهريون ۱۹۸۸ع

۱۵. مٿا خان مري / عطا شاد بلوچي اردو لغت مرڪزي اردو بورڊ گلبرگ،

لاهور نومبر ۱۹۷۲ ع

۱۶. برکت شاد راج بهار مارچ ۲۰۰۰ ع

۱۷. سيد ظهورشاه هاشمي بلوچي سياهگ

رامت نيسگ سيد هاشمي اڪيڊمي،

ڪراچي ۱۹۹۰ ع

۱۶. حڪيم وفا ارجين حنيف اينڊ سنز ، ڇاپو پهريون

۱۹۹۹ ع

۱۷. سيد ظهورشاه هاشمي سيد گنج سيد هاشمي اڪيڊمي، لياري

ڪراچي ۲۱ ڇاپو پهريون

اپريل ۲۰۰۰ ع

۱۸. حمل بلوشي گال گنج سيد هاشمي ريفرينس لائبريري،

ڪراچي.

۱۹. اي ٽي شاهائي سنڌي ٽوانگلش

ڊڪشنري وقار پبليڪيشن ، حيدرآباد سنڌ

۲۰. دين محمد چنا يسڪ انگلش

سنڌي ڪنورسيشن نوربڪ سيريز حيدرآباد

۲۱. امان الله ايم عباسي سنڌي ٽو سنڌي اينڊ نيوميمن بڪ اسٽور

پي ايڇ ڊي بمبئي انگلش ڊڪشنري نيم ڪي چاري سڪهر

ڇاپو پهريون ۱۹۷۷ع

۲۲. آفتاب ابرو سنڌي جونيئر اسڪول سنڌي ڪتاب گهر

ڊڪشنري ڪراچي

ڇاپو پهريون سيپٽمبر

۱۹۹۲ع

ہلو چھٹی اکیڑی کو